

**SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ YARATICILIK
DÜZEYLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN
İNCELENMESİ
(PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ)**

**Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi
İlköğretim Anabilim Dalı
Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı**

Gülözge GÜLEL

Danışman: Prof. Dr. Hayrettin AKYILDIZ

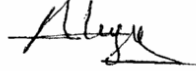
**Temmuz 2006
DENİZLİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

İlköğretim Anabilim Dalı, Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı öğrencisi Gülözge GÜLEL tarafından Prof. Dr. Hayrettin AKYILDIZ yönetiminde hazırlanan “**Sınıf Öğretmeni Adaylarının Yaratıcılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (Pamukkale Üniversitesi Örneği)**” başlıklı tez aşağıdaki jüri üyeleri tarafından 19/07/2006 tarihinde yapılan tez savunma sınavında başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Hayrettin AKYILDIZ

Jüri Başkanı- Danışman

Yard. Doç. Dr. Emel SARITAS

Jüri Üyesi

Yard. Doç. Dr. Sevgi ÖZGÜNGÖR

Jüri Üyesi

Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 09.08.2006 tarih ve 144/04 sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Nazım Kadri EKİNCİ

Müdür

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulguların analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmaların doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atfedildiğini beyan ederim.

İmza

Öğrencinin Adı Soyadı: Gülözge GÜLEL

TEŞEKKÜR

Bu araştırmanın gerçekleştirilmesinde birçok kişinin desteği ve katkısı bulunmaktadır.

Öncelikle araştırmamın her aşamasında değerli görüş ve eleştirileriyle beni yönlendiren, rehberliğini, zamanını ve bilgisini esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Hayrettin AKYILDIZ'a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Araştırma sürecinde desteğini her zaman hissettiğim, yardımlarını esirgemeyen sayın hocam Emel SARITAŞ'a,

Araştırmamın tüm aşamalarında sorduğum her soruyu sabırla cevaplayan ve tezimin istatistiksel boyutunda yardımlarını esirgemeyen Arş. Gör. Murat BALKIS'a,

Tüm sıkıntılı ve stresli çalışmam boyunca anlayış, sabır ve yardımlarıyla hep yanımda olan arkadaşım Arş. Gör. Nilgün CEVHER ve diğer tüm mesai arkadaşlarıma,

Ayrıca tüm öğrenim yaşamım boyunca gösterdikleri sevgi, anlayış ve destek için sevgili anneme ve babama,

Ve son olarak, sevgisini ve desteğini her zaman gösteren eşim Olcay Türköz'e çok teşekkür ediyorum.

ÖZET

SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ YARATICILIK DÜZEYLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ (PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ)

Günel, Gülözge

Yüksek Lisans Tezi, İlköğretim ABD

Tez Yöneticisi: Prof. Dr. Hayrettin AKYILDIZ

Temmuz 2006, 50 Sayfa

Bu araştırmanın amacı, sınıf öğretmeni adaylarının kendi algılarına göre yaratıcılık düzeylerini belirlemektir. Araştırmanın örneklemini 2005-2006 eğitim-öğretim yılı güz döneminde Pamukkale Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalında normal ve ikinci öğretimde öğrenim gören 109 öğrenci oluşturmaktadır. Sınıf öğretmeni adaylarına Sungur (1997) tarafından Türkçeye uyarlanan Raudsepp (1979) tarafından geliştirilen “How creative are you?- Ne kadar yaratıcısınız?” ölçeği uygulanmıştır. Verilerin analizinde ortalama, standart sapma, t-testi ve tek yönlü varyans analizi gibi tekniklerden yararlanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalında öğrenim gören bayan öğrencilerin yaratıcılık düzeylerinin bay öğrencilere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.

2. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalında öğrenim gören sınıf öğretmeni adaylarının ilkokul, ortaokul ve lise akademik başarı algılarına göre yaratıcılık düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ancak üniversite akademik başarı algılarına göre yaratıcılık düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

3. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalında öğrenim gören sınıf öğretmeni adaylarından enstrüman çalmayanların, çalanlara göre daha yaratıcı oldukları bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yaratıcılık, Sınıf Öğretmeni.

ABSTRACT

ELEMENTARY SCHOOL TEACHER CANDIDATES' CREATIVITY LEVELS TOWARDS DIFFERENT VARIABLES

Gülel, Gülözge

M. Sc. Thesis in Primary School Education Dept.

Supervisor: Prof. Dr. Hayrettin AKYILDIZ

July 2006, 50 Pages

The purpose of this study is to determine elementary school teacher candidates' creativity levels towards different variables. The sample of the study consists of 109 students attending to Pamukkale University, in primary school education dept. during 2005-2006 academic year. The scale "How creative are you?" developed by Raudsepp (1979) and adopted to Turkish by Sungur (1997). The data has been analyzed by using the techniques such as average, standard deviation, the t-test and the one way variance analysis. The following results have been reached according to the findings:

1. The creativity level of girls who educated in Pamukkale University is higher than the boys.
2. There is no significant difference between the academic success perception of the elementary school teacher candidates' during elementary, primary and high schools except university.
3. The creativity level of the instrument players is lower than the people who do not play instruments.

Key Words: Creativity, Elementary school teacher.

İÇİNDEKİLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU.....	ii
BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR SAYFASI.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar DİZİNİ.....	x
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM PROBLEM

1.1. PROBLEM DURUMU.....	2
1.1.1. Yaratıcılık Nedir?.....	2
1.1.1.1. Yaratıcı Düşünceye İlişkin Kuramlar ve Yaklaşımlar.....	4
1.1.1.2. Yaratıcılığın Ögeleri.....	9
1.1.1.3. Yaratıcılığın Boyutları	10
1.1.1.4. Yaratıcılığın Aşamaları	12
1.1.2. Yaratıcılık Teknikleri	13
1.1.3. Yaratıcılığın Geliştirilmesini Etkileyen Faktörler	14
1.1.3.1. Motivasyon	14
1.1.3.2. Tutum, Davranış ve Ortamlar	14
1.1.4. Yaratıcılığın Geliştirilmesini Engelleyen Faktörler	16
1.1.5. Yaratıcı Bireyde Bulunması Gereken Özellikler	17
1.1.6. Yaratıcılık ve Zeka	18
1.2. PROBLEM CÜMLESİ.....	20
1.3. ALT PROBLEMLER.....	20
1.4 DENECELER.....	20
1.5. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	21
1.6. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	21
1.7. SAYILTIAR.....	22
1.8. SINIRLILIKLAR.....	22
1.9. TANIMLAR.....	22

İKİNCİ BÖLÜM KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. YURT İÇİNDE YAPILAN ARAŞTIRMALAR.....	23
2.2. YURT DIŞINDA YAPILAN ARAŞTIRMALAR.....	24

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM YÖNTEM

3.1. YÖNTEM.....	26
3.2. EVREN.....	26
3.3. ÖRNEKLEM.....	26
3.4. VERİ TOPLAMA ARACI.....	26
3.4.1. Yaratıcılık Açısından Bireyin Kendini Değerlendirmesi Ölçeği	26
3.4.2. Ölçeğin Geçerliliği ve Güvenirliği	27
3.4.3. Kişisel Bilgi Formu.....	27
3.4.4. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması.....	27
3.5. VERİLERİN ANALİZİ.....	28

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR VE YORUM

4.1. ÖĞRETMEN ADAYLARININ YARATICILIK DÜZEYLERİ.....	29
4.2. ARAŞTIRMANIN BİRİNCİ ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM.....	29
4.3. ARAŞTIRMANIN İKİNCİ ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM.....	30
4.4. ARAŞTIRMANIN ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM.....	32
4.5. ARAŞTIRMANIN DÖRDÜNCÜ ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM.....	33
4.6. ARAŞTIRMANIN BEŞİNCİ ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM.....	36
4.7. ARAŞTIRMANIN ALTINCI ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM.....	38
4.8. ARAŞTIRMANIN YEDİNCİ ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM.....	39
4.9. ARAŞTIRMANIN SEKİZİNCİ ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM	40
4.10. ARAŞTIRMANIN DOKUZUNCU ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM	41
4.11. ARAŞTIRMANIN ONUNCU ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM	42

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

SONUÇLAR.....	43
ÖNERİLER.....	44
Araştırmacılar İçin Öneriler	44
Uygulayıcılar İçin Öneriler.....	45
KAYNAKLAR.....	46
EKLER.....	
ÖZGEÇMİŞ.....	

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 4.1. Öğretmen adaylarının aldıkları toplam puanın ortalaması ve standart sapması.....	29
Tablo 4.2. Öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeyleri ile cinsiyetleri arasındaki ilişki.....	29
Tablo 4.3.a. Yaşa göre yaratıcılık düzeyi.....	30
Tablo 4.3.b. Öğretmen adaylarının yaşı ile yaratıcılık düzeyi arasındaki ilişki.....	31
Tablo 4.4.a. Mezun olunan lise türüne göre yaratıcılık düzeyi.....	32
Tablo 4.4.b. Öğretmen adaylarının mezun olduğu lise türü ile yaratıcılık düzeyi arasındaki ilişki.....	32
Tablo 4.5. Öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeyleri ile akademik başarı algıları arasındaki ilişki	33
Tablo 4.5.1.a. İlkokul akademik başarı algısına göre yaratıcılık düzeyi	33
Tablo 4.5.1.b. Öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeyleri ile ilkokul akademik başarı algıları arasındaki ilişki.....	33
Tablo 4.5.2.a. Ortaokul akademik başarı algısına göre yaratıcılık düzeyi.....	33
Tablo 4.5.2.b. Öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeyleri ile ortaokul akademik başarı algıları arasındaki ilişki.....	34
Tablo 4.5.3.a. Lise akademik başarı algısına göre yaratıcılık düzeyi.....	34
Tablo 4.5.3.b Öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeyleri ile lise akademik başarı algıları arasındaki ilişki.....	34
Tablo 4.5.4.a. Üniversite akademik başarı algısına göre yaratıcılık düzeyi.....	35
Tablo 4.5.4.b Öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeyleri ile üniversite akademik başarı algıları arasındaki ilişki	35
Tablo 4.6. Öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeyleri ile çocukluklarının geçtiği yerleşim birimi arasındaki ilişki.....	36
Tablo 4.6.a. Çocukluğun geçtiği yerleşim birimine göre yaratıcılık düzeyi.....	36
Tablo 4.6.b. Öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeyleri ile çocukluklarının geçtiği yerleşim birimi arasındaki ilişki.....	37
Tablo 4.7. Öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeyleri ile müzik dinleme alışkanlıkları arasındaki ilişki.....	38
Tablo 4.8.a. Müzik türü tercihine göre yaratıcılık düzeyi.....	39
Tablo 4.8.b. Öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeyleri ile müzik türü tercihleri arasındaki ilişki.....	39
Tablo 4.9. Enstrüman çalıp çalmamaya göre yaratıcılık düzeyi.....	40
Tablo 4.10.a. Sanata olan ilgiye göre yaratıcılık düzeyi.....	40
Tablo 4.10.b. Öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeyleri ile sanata olan ilgileri arasındaki ilişki.....	41
Tablo 4.11. Öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeyleri ile klasik ve edebi eserler ve felsefi eserler okuma alışkanlığı arasındaki ilişki.....	42
Tablo 4.11.a. Klasik ve edebi eserler ve felsefi eserler okuma alışkanlığına göre yaratıcılık düzeyi.....	42
Tablo 4.11.b. Öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeyleri ile klasik ve edebi eserler ve felsefi eserler okuma alışkanlığı arasındaki ilişki.....	42

GİRİŞ

Bu çalışmanın amacı, Sınıf öğretmeni adaylarının kendi algılarına göre yaratıcılık düzeylerini ve bunun çeşitli değişkenlerle ilişkisini tespit etmektir. Çalışma beş bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde problem durumu ele alınmış, yaratıcılığın tanımı, kuramsal açıklamaları, literatür taraması, eğitim ve yaratıcılık ilişkisi ele alınmış; ayrıca araştırmanın amacı, önemi, sayıtlılar, sınırlılıklar ve tanımlar açıklanmıştır.

İkinci bölümde yurtiçi ve yurtdışında yapılan ilgili araştırmalara yer verilmiş, bu araştırmaların konusu ve ulaşılan sonuçlar belirtilmiştir.

Üçüncü bölümde, araştırmanın yöntemi ve nasıl uygulandığı hakkında bilgi verilmektedir.

Dördüncü bölüm bulgular ve yorum, beşinci bölüm ise sonuç ve önerilerden oluşmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

PROBLEM

1.1 PROBLEM DURUMU

1.1.1. Yaratıcılık nedir?

Yaratıcılık kavramının Batı dillerindeki karşılığı 'kreativitaet, creativity'dir. Latince 'creare' sözcüğünden gelir. Bu sözcük, 'doğurmak, yaratmak, meydana getirmek' anlamındadır; devingen, dirik (dinamik) bir süreç olma niteliği sözcüğün anlamında saklı bulunmaktadır (San ve Gülerüz, 2004:1). Yaratıcılık; ne, niçin, nerede, nasıl, kim, ne zaman vb. sorularının hemen her alanda sorulmaya başlamasıyla birlikte akla gelen ve yirminci yüzyıldan içinde bulunduğumuz yüzyıla değin tanımlanması en güç olan kavramlardan biridir (Üstündağ 2002:1). Yaratıcılıkla ilgili bugüne kadar yapılmış birkaç tanımı verecek olursak;

Merak etme yeteneği, uyumsuzluk ve gerilimle başetme kapasitesi, bireyin kendini yeniyeye yöneltmesi, yaşantısının bilincine varması ve buna tüm benliğiyle tepkide bulunmasıdır (Akt. Üstündağ 2002:1).

Weis'e (1993) göre yaratıcılık, "yeni fikirler ortaya koymak için zihni kullanma, zihne yeni bir şekil verme, zihni kullanarak yeni bir şeyin oluşmasını sağlama, yeni bir şey yapma, hayal gücünü kullanarak yeni fikirler üretme, yeni bir şey icat etmedir". Rawlinson'a göre (1995) yaratıcı düşünme, daha önceden aralarında ilişki kurulmamış nesnelere veya düşünceler arasında bağlantı kurulmasıdır. Vygostky'e göre çocukların yaratıcılıkları öznel bir yapıya sahiptir, egosantriktir ve sosyal gerçekleri çok az hesaba alır. Yetişkinlerin yaratıcılığı ise daha olgun, objektif ve dış dünyayı daha çok dikkate alır. Nesnel ve öznel elemanları birleştirir, olgunluk ve tecrübe ile güçlendirir (Duffy, 1998; Akt: Yıldız, Özkal ve Çetingöz, 2003:130).

Sungur (1997:1) ise, yaratıcılığı, sorunlara; bozukluklara, bilgi eksikliğine, kayıp ögelere, uyumsuzluğa karşı duyarlı olma; güçlüyü tanımlama, çözüm arama, tahminlerde bulunma ya da eksikliklere ilişkin denenceler geliştirme, bu denenceleri değiştirme ya da yeniden sınaama, daha sonra da sonucu başkalarına iletme, olarak tanımlamıştır.

Torrance' a göre de yaratıcılık, “sorunlara, yetersizliklere, bilgi eksikliğine, mevcut olmayan elemanlara, uyumsuzluklara karşı duyarlı olma, güçsüzlükleri belirleme, çözümler bulma, tahmin yapma veya eksikliklerle ilgili olarak hipotezler kurma ve bunları tekrar tekrar test etme ve ortaya çıkanları açıklama” olarak tanımlamaktadır (Güven, 1999; Akt: Yıldız ve Özkal ve Çetingöz, 2003:130).

Hermann (Akt. San ve Güteryüz, 2004:26), yaratıcılık kavramıyla ilgili olarak ön kabullerini şöyle ortaya koymaktadır;

1. Yaratıcılık doğuştan gelen bir yetidir. Yaratıcılık insana özgüdür. Her insan yaratıcı olabilme şansına sahiptir.
2. Yaratıcı sayılmak için dahi olmak gerekli değildir.

Yaratıcılık, yetisi çeşitli nedenlerle körelmiş olsa bile, yaşam deneyimleri ve özel programlarla yeniden kazanılabilir, güdülenebilir ve geliştirilebilir.

Benzer bir şekilde Mackinnon bir davranışın yaratıcı olabilmesi için şu üç koşulu yerine getirmesi gerektiğini belirtmiştir (Hamacheck, 1975; Akt: Açıkgöz, 2003:50):

- Yeni ve benzeri olmayan özgün bir ürünün ortaya konması,
- Önemli amaçlara yardım eder olması,
- Yapıcı olması.

Toplumsal kurumlar içerisinde, en üst düzeyde verimlilik ve yaratıcılık, eğitim sisteminden beklenmektedir (Sungur, 2001:21). Okullarda yapılan çalışmalar öğrencilerin yaratıcılığını geliştirme yönünde yapılmalıdır. Çünkü yaratıcı birey değişim ve gelişime açık olur. Değişim ve gelişim için kendisinde güç bulan birey yaptığı işin daha iyisini ortaya çıkarmak için çaba sarfedecektir. Bunları sağlamak için de

okullarımızda öğrencilerimizin yaratıcılığını geliştirecek çalışmalar yapılmalıdır. Yaratıcılığın her bireyde bulunan, fakat geliştirilmesi gereken bir yetenek, bir süreç olduğu düşünülürse okullarımızdaki yaratıcılık çalışmalarının bireylerin kişisel gelişimleri açısından önemi bir kez daha ortaya çıkar. Peki okullarımızda yaratıcılığı geliştirmek için neler yapılmalıdır?

Öncelikle okullardaki öğretmen ve yöneticilerin yaratıcılığın önemini benimsemeleri, yaratıcılığın geliştirilmesi açısından büyük ve önemli bir adım olacaktır. Çünkü Öztürk ve Darıca'nın (2003) belirttiği gibi, yaratıcılık konusunda eğitime en çok ihtiyaç duyan meslek öğretmenliktir. Yaratıcılık özgür düşünceyle birlikte ortaya çıkar. Bu nedenle öğrencilerin özgür düşünme ortamına sahip olmaları sağlanmalıdır. Öğrenciler düşüncelerinde esnek, yeni düşünceye açık olmalıdırlar. Tabi her zaman olduğu gibi bu özellikleri kazandırmak için en önemli görev öğretmenlere düşmektedir.

1.1.1.1. Yaratıcı Düşünceye İlişkin Kuramlar ve Yaklaşımlar

1. Psikoanalitik Yaratıcı Düşünce Kuramı:

Sigmund Freud çeşitli yazılarında yaratıcılığa değinmiştir, bununla birlikte E. Kris ve L. Kubie yaratıcılık sürecinin psikoanalitik kuramlarını geliştirmişlerdir.

Ernst Krise'e göre yaratıcılık süreci, yaratıcılığın esin ile ilgili aşaması ve özenli ayrıntılaştırılmış aşama olmak üzere iki aşamadan ibarettir. E. Kris daha ziyade birinci aşama üzerine ağırlık verip bu aşamada egonun geçici olarak bilinç öncesi düşünme düzeyine bir geri dönüşe izin vermek için, düşünce süreci üzerindeki kontrolünü gevşettiği denencesini geliştirmiştir. Kris'e göre; geçici olarak mantıksal, rasyonel düşünmenin kaldırılması gereklidir. Çünkü, bunlar düşünmeyi sınırlandırır ve yeni çözümlerin formüle edilmesini engeller.

Kris gibi Kubie de bilinç öncesinin, yaratıcı düşüncenin esasını oluşturduğunu savunur. Yaratıcılık için bilinç öncesinin değeri ona göre bilgilerin toplanması, birleştirilmesi, karşılaştırılması ve yeniden taşınmasındaki özgürlükte yatar. Kubie'nin özel ilgisi yaratıcılık üzerindeki nörotik davranışların kalıcı etkisidir. Ona göre korku, suçluluk ve benzeri nörotik kişilik yönleri, yaratıcı üretimi sınırlandırmaktadır (Sungur,1997:35-41).

2. Gestalt Kuramları

Gestaltçılar daha ziyade yaratıcılık yerine “üretken düşünce” ve “ sorun çözme” kavramlarını kullanmaktadırlar.

Max Wertheimer’e göre, yaratıcı düşünce sorunun yeniden yapılandırılmasını gerektirir. Wertheimer, bir sorunun yapısal yönlerinin ve gereklerinin düşünürde stres ve gerilim yarattığını savunur. Eğer bu stres takip edilirse onlar düşünürde stresi azaltıcı ve düşünürün sorunu algılamasını değiştirici yöneltmelere yol açar. Bu türün yeniden yapılaştırılması bir çözüm ortaya çıkana dek sürer (Sungur,1997:35-41).

Wertheimer, yaratıcı düşünmenin yalnız zihinsel problemlere özgü olmadığını, toplumsal ilişkilerde de geçerli olduğunu belirtir. Yaratıcılık en üst düzeyde problem çözme niteliği olarak değerlendirilir. Yaratıcılık yoluyla problem çözebilmeye önemli oranda bireyin önceki öğrenmelerine bağlıdır (Akyıldız,1994:111-112).

Gestaltçılara göre bir sorunun yapısal yönleri sonunda çözüme götürücü yeniden yapılaştırma sürecini kararlaştırır (Sungur,1997:35-41).

3. Çağrışım Kuramları:

Bu kuramların temelleri İngiliz ampiristleri Hume ve J. S. Hill’e kadar gider. Onlara göre fikirler arasındaki çağrışımalar düşünmenin temelini şekillendirirler. Yaratıcılık, bu çağrışımaların sayısına ve alışılmamış olmasına bağlıdır.

Sarnoff Mednick(1959), uzak çağrışım testini geliştirmiş ve yaratıcılık kuramında uygulamaya koymuştur. Yaratıcı süreci, özgül gerekleri karşılayan ya da belli bir yönde yararlı olan yeni kombinasyonlar içindeki birleşik elementlerinin göreceli uzaklığının doğrudan bir işlevi olarak görür.

Mednick’e göre bireyler yaratıcılıkta farklıdırlar. Ona göre yaratıcı kimselerin ırsak düşünceye daha fazla ulaşabilme olanakları vardır. Örneğin “masa” dendiğinde düşük düzeyde yaratıcı kişiler büyük olasılıkla birkaç benzer tepkide bulunurlar. (sandalye gibi). Daha yaratıcı olanlar ise yine genel tepkide bulunabilirler fakat aynı zamanda uzak tepki de gösterebilirler. (su gibi) (Sungur,1997:35-41).

4. Algısal Kuram

Ernest Schachtel; “Metamorphosis,1959” adlı kitabında algısal bir yaratıcı süreç kavramı geliştirdi. Ona göre yaratıcılık için, güdülenme, dış dünyayla ilişki kurma gereksiniminde yatar. Yaratıcılık, bir objeye değişik ve farklı görüş açılarından yaklaşabilmeye olanak sağlayan algısal bir açıklıktan doğar (Sungur,1997:35-41).

5. İnsancıl Kuram

Carl Rogers ve Abraham Maslow insancıl kuramları geliştirmişlerdir. Rogers, yaratıcı süreci bir taraftan bireyin birtekliliği dışında gelişen bir karmaşık ilişkisel ürünün ortaya çıkışı; öte yandan maddelerin, olayların, insanların ya da onun yaşantısının koşullarının ortaya çıkışı olarak tanımlar. Rogers’a göre bireydeki bazı koşullar yaratıcılıkla birarada bulunur. Deneyime açık olma, değerlendirmenin içsel dokusu ve elemanlar ve kavramlarla ilgilenme yeteneği gibi. Rogers diğerlerinin aksine yaratıcı düşüncenin yararlılığı ya da uygunluğu ile özellikle ilgilenmemiştir. Ona göre yaratıcılık, birçok özgül alanla sınırlandırılmaz. Yağlı boya tablo yapma, senfoni besteleme, yeni bir işkence aracı geliştirme, insan ilişkilerinde yeni bir yaklaşım bulma, yeni bir terapi süreci geliştirme arasında yaratıcı süreç yönünden temelde bir fark yoktur.

Yaratıcılığı belirleyen iki koşulu Rogers, X ve Y olarak iki kategoride incelemektedir.

X- Psikolojik Güvenlik

Psikolojik güvenliğin üç ayrı boyutu şunlardır:

- a. Bireyin tek ve tartışmasız değerli olduğunu kabul etmek.
- b. Dışsal değerlendirmenin olmadığı bir ortam sağlamak.
- c. Empatik anlayış (Sungur,1997:35-41).

Y- Psikolojik Özgürlük

Rogers’a göre, yaratıcılığın değer ölçütünün, bireyin içinde olduğunu kabul ettiğimiz andan başlayarak yaratıcılığa doğru ilerleyebiliriz. Birey, kendisinin kendi

dışındaki ölçütlerle değerlendirildiğini hissettiği zaman huzursuz olmaktadır. Değerlendirme, her zaman bir tehdit ve bir savunmayı birlikte getirmektedir. Eğer bir ürün, dış ölçütlerle ‘iyi’ biçiminde değerlendiriliyorsa o zaman birey kendi ölçütlerinden nefret etmeye başlamakta; ‘kötü’ değerlendirildiği zaman ise *bu benim bir parçamdır* diye düşünmektedir.

Abraham Maslow, çalışmalarının sonunda özel yetenek gerektiren yaratıcılık ile kendini gerçekleştirme anlamındaki yaratıcılığı kişilik özelliklerinden ayırmıştır. Maslow, bir ev kadını, bir sosyal çalışma elemanını, bir psikiyatristi, örgütlenme yeteneği olan bir yöneticiyi, bir atleti yaratıcı bireyler olarak örneklemede ve “yaratıcı” sözcüğünü bir ürün, karakter, bir etkinlik, bir süreç ve tutum olarak düşündüğünü söylemektedir (Sungur,1997:35-41).

6. Bilişsel Gelişimsel Kuram

Feldman, Piaget’nin aşamalı gelişmesi ile yaratıcı başarıma arasında dört noktada benzerlik bulmuştur.

- a. Çözüme tepki çoğu kere sürprizlerden birisidir.
- b. Çözüm bir kez başarıldı mı çoğu kere açık anlaşılır görülür.
- c. Sorun üzerinde çalışmada genelde çözüme doğru çekilme duygusu olur.
- d. Çözüm bir kere başarıldı mı önemi kalmaz.

Bu benzetmeyle Feldman yaratıcılığı Piaget’nin aşamalarının öngördüğü gelişmeyi de içeren genel zihinsel gelişmenin özel bir durumu olarak görür. Feldman, zihinsel gelişmelerle yaratıcı başarımayı temsil eden bir düşünce ve eylem alanının yeniden örgütlenmeleri arasında bir süreklilik olduğunu ileri sürmüştür (Sungur,1997:35-41).

7. Karmaşık kuramlar:

Hadamard, yaratıcı süreçte dört adım önermiştir.

- a. Hazırlık
- b. Kuluçka

c. Aydınlanma

d. Sonuçların doğrulama, gösterme ve kullanılması.

Hazırlık dönemi bir soruna bilinçli sistematik ve mantıksal bir yaklaşımı içerir. Kuluçka aşaması ve aydınlanma dönemleri bilinç dışında oluşurlar. Burada rastgele biçimde fikirlerin çeşitli bileşimleri üretilir. Ne var ki çoğu bilince ulaşamaz; potansiyel olarak yararlı olanlar bilince ulaşırlar (Sungur,1997:35-41).

İnsan için yaratıcılık, evrende var olanın yeni adaptasyon ve bileşimler üretmesi ve değiştirmesidir; yaratıcılık tutkusu inanışla, milliyetle, eğitim durumu veya dönemlerle sınırlı olmamakla birlikte psikologlar insanların yaratıcı olabilmesi için tüm alanlarda değil de, sadece belirli alanlarda yaratıcı olmasını yeterli görmektedirler. Sadece sanatla ilgili konulardaki kişileri yaratıcı olarak adlandırmaya eğilimimiz olduğu halde, insanlar tüm alanlarda yaratıcı olabilmektedirler (Kızıltepe, 2004:159). Yaklaşım açısından yaratıcılığın tarifi çeşitlidir;

1. Mistik Yaklaşım

En eski ve mistik yaklaşımda yaratıcılık nereden geldiği izah edilemeyen, ilahi/tanrısal kuvvetlerin bir sonucu olarak görülmektedir. Günümüzde de hala yaratıcı fikirlerin doğaüstü güçler tarafından kontrol edildiğine inananlar mevcuttur. Bu yaklaşım bilimsel araştırmaya yol açmadığı ve eğitimsel müdahalelere izin vermediği için sakıncalı görülmektedir (Kızıltepe, 2004:160).

2. Psikometrik Yaklaşım

Psikometrik yaklaşımda, zeka nasıl testlerle ölçülebiliyorsa, yaratıcılığın da ölçülebildiği fikri üzerinde durulur. Peki yaratıcılık nasıl ölçülebilir? Bunun bir yolu da yaratıcılığı, bir soruya çok çeşitli cevaplarla düşünebilen iraksak düşünmeyle bir tutma olmuştur. Öğrencilerimizin yaratıcılığını ortaya çıkarmaya çalışırken onların meraklarına, konsantrasyonlarına, adaptasyon ve espri yeteneklerine, yüksek enerjilerine, bağımsızlıklarına, oyun oynama güçlerine, devamlı herkese uyma isteği olmayışlarına, risk almalarına, karmaşık, gizemli olana karşı ilgilerine, fantezi yapma isteklerine ve buluş yeteneklerine dikkat etmemiz gerekmektedir (Kızıltepe, 2004:161).

3. Sosyal-psikolojik yaklaşım

Sosyal-psikolojik yaklaşımlar, yaratıcı düşüncelerin üzerinde etkili olan çevresel değişkenlerin üstüne odaklanırlar. Örneğin, yaratıcılık ile içsel güdünün arasındaki ilişkiye dikkat çekilmiştir. Bunu tersi olan dışsal güdü ise iltifat, iyi not veya para – dıştan gelen kaynaklar- almak için bir şeyler yapmaktır. Bahsedilen araştırmalarda yaratıcı kişilerin genellikle yaptıkları işi severek yaptığı, dolayısıyla içsel güdü taşıdıkları ileri sürülmüştür. Böylece öğrencilerimizin gerçekten yapmak istedikleri şeyleri bulup onları yaratıcılığa teşvik edebiliriz (Kızıltepe, 2004:162).

4. Birleştirici Yaklaşım

Stenberg ve Lubart (1991) yukarıda bahsedilen tüm fikirleri birleştirici bir kuram olan *Yaratıcılığın Yatırımsal Kuramı*'ni ileri sürmüşlerdir. Bu kuram yaratıcı insanları, düşük fiyata alıp yüksek fiyata satan iyi yatırımcılara benzetir. Başka bir deyişle, yaratıcı insanlar, eş zamanlı kişilerin pek fazla itibar etmediği ve değer vermediği bir fikir bulup, ortaya çıkarıp (düşük fiyata satın almak), o fikri insanlığa anlamlı, önemli ve yaratıcı bir katkıda bulunabilecek şekilde geliştirirler. O fikrin değerli olduğuna başkalarını ikna ettikten sonra (yüksek fiyata satmak), gözde olmayan bir diğer fikre doğru ilerler. Bu kuram adeta birleştirici rol oynayıp, yaratıcılıkla ilgili diğer kuramların ve araştırmaların tümünü tek bir başlık altında toplamaya çalışmıştır (Kızıltepe, 2004:162).

1.1.1.2. Yaratıcılığın Öğeleri

Bilgi birikimi: Yaratıcılıkta bilgi birikimi öncelikle aranmamalıdır. Ancak bilgi birikimi oluşmadan da yaratıcılık çok sınırlı kalmaktadır. Aslında yaratıcılık, yokluktan ortaya çıkan veya hiçten icat edilen bir şey değildir. Kişi ancak önceki bilgi ve becerisine dayanarak yaratıcı olabilmektedir. Bilgi birikimi, yaratıcılığı gerektiren alanda yeterli bilgiye sahip olmaktır (Rıza, 1999:10).

Uzmanlık: Kişi kendi konusunda ne kadar uzmanlık ve bilgi sahibiyse yeni düşünceleri hayata geçirmekte o kadar başarılı ve istekli olacaktır. Alandaki kişisel gelişim beraberinde denenmemiş şeyleri deneme isteği, yeni bir şeyler üretme isteği getirecektir. Bu da yaratıcılığın devreye girdiği noktadır.

Akılcılık: Belli bir süre içinde çok sayıda kabul edilebilecek düşünce, çözüm veya alternatifler üretmektir (Rıza, 1999:10).

Yaratıcı Düşünce: İnsan, kendisini diğer canlılardan ayıran düşünme yetisi sayesinde dünyasını biçimlendirebilmektedir. Ve bu biçimlendirmeyi yaparken duygu ve düşüncelerini ne kadar iyi organize ederse o kadar başarılı olur. Yaratıcı düşünce de tam bu noktada devreye girer. Kendisine yenilikler arayan insan farkında olarak veya farkında olmadan yaratıcı fikirler geliştirmeye başlar.

Esneklik: Yaratıcılık alanında diğer önemli kriter de esneklik veya çeşitliliştir. Esneklik veya çeşitlilik, üretilen düşünce, çözüm veya alternatiflerin farklı tür ve sınıflara ait olmasıdır. Farklı tür ve düşünceler olaya farklı açılardan bakılmasını gerektirir (Rıza, 1999:10).

Motivasyon: İnsanı yaratıcılık konusunda heyecanlandıran ona esin veren, onun bu konudaki yeteneğini uyan her şeye motivasyon denir. Bu konuda daha geniş bilgi Yaratıcılığın Geliştirilmesini Etkileyen Faktörler başlığı altında verilecektir.

İletişim Becerileri: Düşünceleri, sözlü ve yazılı olarak, doğru, iyi ve güzel bir şekilde ifade etmektir. İletişim becerileri, yaratıcılık açısından büyük önem taşımaktadır. Düşünceler, diğerlerine doğru, iyi ve güzel bir şekilde aktarılmadıkça hiçbir önem taşımamaktadır.

1.1.1.3. Yaratıcılığın Boyutları

Bireysel yaratıcılığın oluşmasında birçok değişkenin etkili olduğu söylenebilir. Bunlar bireyin içinde yer aldığı toplum, aile, yaşam tarzı, okul ve toplumda aldığı eğitim ve bireyin özellikleridir. Birey özelliklerinden kasıt bilişsel, duyuşsal ve devinişsel özellikleridir.

Toplumsal Boyut

Toplumun değer yargılarını benimser, algılar ve o toplumun bireyi olur (San ve Gülerüz, 2004:67). Toplumun değer yargıları, düşünme şekli bireyi etkiler ve onu ve düşüncelerini biçimlendirir. Toplumun yapısı ne kadar esnekse bireylerin yaşam ve kazanım alanları o kadar genişler. Bu genişleme de bireyin keşfetme, güven duygusu kazanma ve geliştirme gibi etkinliklerine imkan sağlar. Bireylerin yaratıcılığı da kişisel özgürlükleriyle orantılıdır.

Eğitimsel Boyut

Eğitim, bireyin ait olduğu toplumun en küçük üyesi olan ailede başlar. Aile içindeki özgürlükler de bireyin yaratıcılığını etkileyen faktörlerdendir. Aile ne kadar korumacı, ne kadar güvensizse bireyin yaratıcılığının da gelişmesi o kadar zor olur.

Diğer yandan okulların aşırı derecedeki yapılandırılmış programlarının da yaratıcılığı olumsuz etkileyen kurumlar olduğu eğitimcilerin yaygın bir kanaati olarak ifade edilebilir (Gülerüz, 2004:76). Okullarımızda uygulanan eğitim programlarının tek düze ve aynı düşüncede bireyler yetiştirmeye yönelik olması bireylerin yaratıcı eylemlerine olanak tanımamaktadır. Bunun yanı sıra okullarda eğitim-öğretim faaliyetlerini sürdürmekte olan öğretmenlerimizin de yetişme tarzı, öğretimde kullandıkları yöntem, etkinlik ve stratejilerin de yaratıcılık konusunda önemli bir engel olduğu söylenebilir. Son dönemlerde değişen eğitim programları ile yaratıcılığın eğitimimizde karşılaştığı engeller bir nebze de olsa ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır. Bu değişiklikler de derslerin daha çok bilgi düzeyinde değil de sorgulamacı, olayları sebep-sonuç ilişkisi içinde inceler şekilde yapılmasına yöneliktir.

Yaratıcı okul, geleneksel öğretimi sorgulayarak, onu geliştiren, ortaya yeni bir okul kültürü koymaya çalışan dinamik bir yapı olarak tanımlanabilir. Yaratıcı okul, hayatla bağlar kuran, yaratma süreçlerini kullanan, eleştirilere ve yeniliklere açık bir okuldur. Kişinin doyum sağladığı, kendini ifade edebildiği yerdir. Elbette okuma-yazma bilmeme, beslenme sorunu, sınıf hakimiyeti, okul yöneticilerinin ve denetçilerinin tutumu, katılmış geleneksel öğretmen anlayışları, öğretmenlerin değişik boyutlu sorunları, sınıf geçme, Anadolu liselerine hazırlanma gibi yığınlarca engelin var olduğu

da bir gerçektir. Bisiklette düşmemek için nasıl sürekli pedal çevirmek gerekiyorsa yaratıcı okulda da sürekli eğitim ve yenilik vardır. Kendini geliştiren ve değiştiren okul yaratıcı okuldur (San ve Gülerüz, 2004:105).

Bireysel Boyut

Yaratıcılık her ne kadar toplumsal ve eğitimsel boyutlar içerse de sonuçta bireyde şekillenen bir özelliktir. Her bireyin olaylara yaklaşımı, yorumları birbirinden farklıdır. Bireylerin yaratıcılıklarını incelerken öncelikle bireyin özelliklerini bilmek gerekir. Bireyin özgüveni, bağımsızlığı ne kadar sağlamsa bireyin o kadar yaratıcı olacağını söyleyebiliriz.

Felsefi Boyut

Yaratıcılık, bilginin kaynaklarını, varlığın yasalarını keşfetme ve onlardan yararlanarak ortaya yeni bir ürün koyma anlayışı olduğuna göre, tek felsefi temele dayandırılmayacağı söylenebilir. Yaratıcılık, farklı düşüncelere açık olduğundan, onlardan yeni düşünceler üretilebilir. O nedenle yaratıcılıkta, felsefi tutarlılık, güvenilirlik ve etik değerler aranabilir. Yaratma, insanın kendini ifade etmesinde, mutlu olmasında temel bir yapı taşıdır. Yaratıcı eğitimde, öğrenci merkezdir. Öğretmen, öğrenme ortamı olarak okulda, danışman ve yol gösteren durumundadır. O halde, yaratıcılık, var oluş, doğacı, diyalektik, gerçekçi, yararcı düşüncelerden beslenir (Gülerüz, 2004:86).

1.1.1.4. Yaratıcılığın Aşamaları

Herrmann'ın savı, yaratıcılığın kaynağının beyin olduğu ve yalnızca bir bölümün değil, beynin tümünün yaratıcılığa kaynaklık ettiğidir. Bunu böylece bilmenin, yaratıcılığa yönelmek, yönlendirilmek, yaratıcılığını geliştirmek ve yaratıcı süreci uygulamaya koymak bakımından önemi büyüktür (San ve Gülerüz, 2004:27). Graham Wallas, yaratıcılığı dört aşamalı bir model şeklinde açıklamıştır;

- Hazırlık: Hazırlık döneminde, sorun, gereksinim ya da gerçekleştirilmek istenen şey saptanır, tanımlanır. Çözüm ya da gereklilikler için malzeme toplanır ve bunlar çözümün gerekliliği bakımından ölçütlere vurulur (San ve Gülerüz, 2004:27).

- Kuluçkaya Yatırma: Kuluçka aşamasında sorundan çıkarak geriye gidilir. Sorun, zihnin irdelemesine, incelemesine bırakılır. Bu dönem hazırlık aşamasındaki gibi, dakikalar sürebileceği gibi haftalar ya da yıllar sürebilir (San ve Gülerüz, 2004:28).
- Aydınlanma Aşaması: Bu aşama, düşüncenin ani bir kıvılcım veya kıvılcımlarla şuur altında şuura atlamasıyla sona ermektedir. Bu durum, genellikle yaratıcı kişinin aklında bir anda çakan bir şimşek gibidir (Rıza, 1999:14)
- Gerçekleştirme-Doğrulama Aşaması: Aydınlanma aşamasında ortaya çıkan ne ise, onun gereksinimlerini karşılayıp karşılamayacağını, hazırlık aşamasında saptanmış ölçülere uyup uymayacağını anlaşılması ve gösterilmesi için yapılan bir dizi etkinlik yer alır (San ve Gülerüz, 2004:28).

1.1.2. Yaratıcılık Teknikleri

1. Beyin Fırtınası: Bu teknik Alex Osborn tarafından 1930 yılında ortaya atılmıştır. Çağrıştırma ve uyarma etkisi yaparak grup halinde düşünce yaratan tekniğe beyin fırtınası denir. Osborn'a göre beyin fırtınasının dört kuralı vardır. Bunlar; eleştiri yapma, serbest atış, olabildiğince çok düşünce ve fikirleri çağrıştır, uyar, geliştir, değiştir, birleştirdir.
2. Ters Beyin Fırtınası: Beyin fırtınası, hangi düşüncelerle başarılı olunabilir temelinde yapılır. Düşünceler ne şekilde başarısızlığa uğratılabilir amacıyla yapılmasına ise Ters Beyin Fırtınası denir. Bu teknikle yapılabilecek hatalar ve engeller aranır.
3. Düşünce Haritası: Bu teknikte değişim ve uyarılma esastır. Ortaya konulan konu ile ilgili fikirler ortak konuyla ilişkilendirilmeye çalışılır.
4. Kontrol Listesi: Odaklanan konu hakkında yaratıcı kişi ya da takımlara, yaratıcı düşünce arama işini kolaylaştırmak için daha önceden hazırlanmış sorular sorulması yöntemidir. Burada amaç soru ile konuyu ilişkilendirerek yeni düşünce yaratılmasını güdülemektir.
5. Gordon Yöntemi: Beyin fırtınasına kaldığı yerden devam eden daha sistemli bir tekniktir. Diğer tekniklerdeki gibi takımın tüm üyeleri yaratıcı düşünce üretilecek hedefi

bilmez. Hedef belli olmadığı için yaratıcılık önyargılardan ve alışkanlıklardan arındırılmış olur.

6. Varsayımları sorgulama: Varsayımlar bozularak, tersine çevirerek, sorgulayarak, yaratıcı düşünce teşvik edilebilir.

1.1.3. Yaratıcılığın Geliştirilmesini Etkileyen Faktörler

1.3.1. Motivasyon: İnsanı yaratıcılık konusunda heyecanlandıran ona esin veren, onun bu konudaki yeteneğini uyaran her şeye motivasyon denir. Yaratıcılığın üç bileşeninden (uzmanlık, yaratıcı düşünce, motivasyon) biri olan motivasyon eksik olursa, yaratıcı kimse uzmanlığını ve düşüncesini harekete geçiremez.

Motivasyon, içsel ve dışsal motivasyon olmak üzere ikiye ayrılır.

a) İçsel Motivasyon: Yaratıcılık tutkusu, yaratıcılığa karşı ilgi ve istek içsel motivasyonla ilgilidir. Problemin çözümü konusunda ona meydan okuma, çözümün ona verdiği tatmin duygusu ve ilgi içsel motivasyonu artırır.

b) Dışsal Motivasyon: Dışsal motivasyon, dış etkilerden oluşur. Bir işi veya bir görevi yaparken sonunda alınacak ödül veya olumlu sonuçlar, kişinin motivasyonunu birinci dereceden etkileyen unsurlardır.

Yaratıcı kişileri en fazla içsel motivasyon etkiler. Yaratıcı insanlar, çalışmalarını büyük bir zevk ve hazla yürütürler. Yaratıcı insanları çalışmanın kendisi tatmin etmektedir. Bu tatmin, daha uzun ve ağır çalışmalara yol açmaktadır. Maslow'un kuramına göre; yaratıcı kişiler için piramidin zirvesindeki kendilerini gerçekleştirme ihtiyacı büyük önem taşımaktadır. Kendilerini gerçekleştirmediklerinde büyük bir rahatsızlık yaşamaktadırlar (Rıza, 1999:61).

1.1.3.2. Tutum, Davranış ve Ortamlar: Yaratıcılık doğuştan gelir, ancak ortaya çıkması ve gelişmesi için uygun bir ortamın bulunması gerekmektedir (Fisher, 1990; Akt: Yıldız, Özkal ve Çetingöz, 2003:130).

Bununla birlikte, yaratıcı tutumlar, yaratıcılığın gerekliliği ve yapılabilirliğine bağlıdır. Çaba göstermek yaratıcılık tutumlarının temel ögesidir ve bilinçli olarak yapılan bir çabadır.

Yaratıcı tutumlara sahip olan insanlar, alışılmışı, kalıplara, kurallara meydan okuyabilen, sorgulayabilen insanlardır. Soru sormak yaratıcılığın başlangıç noktasıdır. Bu yüzden çocukların yaratıcılıklarının yetişkinlere göre daha yüksek olduğu düşünülmektedir. Yaratıcılığı etkileyen tutum ve davranışları bireysel olarak dört ana grupta toplayabiliriz:

a) Farklılık: Yaratıcılık farklılıktan doğar. Yaratıcılıkta farklı olmayı göze almak gerekir. Yaratıcılığın kabul edildiği ve beklendiği ortamlarda olabildiğince çok farklılıklara yer verilir. Yabancı düşünceler teşvik edilmelidir. Amaç, sonuç veya görüşülen konuya farklı açılardan bakabilmeyi, farklı düşünceler üretebilmeyi sağlamaktır.

b) Hata ve Risk: Hata yapmak, riske girmek, başarısız olmak deneyim kazandırır. Başarısızlıklar da bazen esin kaynağı olabilmektedir. Hata yapmak yaratıcılığın en önemli kaynaklarından birini oluşturur. Hatayı en verimli ve olumlu şekilde düzeltmeye çalışırken ortaya çıkan fikirler yaratıcılığın gelişim noktalarıdır.

c) Düşünce: Düşünceler yaratıcılığın başlangıcıdır. Hayal gücünü kullanarak düşünmek yaratıcılığın serasını kurma anlamına gelir. Yaratıcılıkta geleceği bir perspektif olarak görmek çok önemlidir. Düşüncedeki perspektif, parçaların birbiriyle ve bütünüyle olan ilişkilerini algılamamızı sağlar.

d) Kavram Oluşturmak: Kavram, bir amaca ulaşan ve değerler sağlayan şeyi yapmanın bir yoludur. Her iş bir kavramdır. Kavram üretebilmek için de yaratıcılık gereklidir.

Bu faktörlerin yanı sıra; yaratıcılığı etkileyen eğitim ortamından söz etmek mümkündür. Çellek'e göre (2005), yaratıcılık tüm zihinsel yetileri geliştirmede rol oynar. Bu yetiler toplamının içeriği, doğru yöntemleri olan eğitim sisteminde, bilgiler arasında yeni ilişki ve bağlantılar kurarak genişletilir, geliştirilir.

Eğitim kurumları yaratıcı ve yaratıcı düşünen bireyler yetiştirme ve bireylerin varolan potansiyellerini koruma, geliştirme işlevini gerçekleştirme sorumluluğu taşırlar.

Çünkü yaratıcılık bütün insanların sahip olabileceği bir özelliktir (Adam, 1996; Akt: Yıldız, Özkal ve Çetingöz, 2003:129).

Yönetim, öğretim elemanı, öğrenci üçlemesinde merkezin yeri önemlidir. Her şey merkeze göre organize edilmelidir. Yönetim, öğretmen merkezli olduğunda, ki bugüne kadar öyle olmuştur, öğretmenin kişiliği ön plana çıkar. Bu durumda farklı bir kişilik olan öğrenci gelişemez. Yaratıcılığını sergileyemez. Öğretmenin-akademisyenin dediklerini yapan tekrarlayan olmaktan ileri gidemez. Halbuki çağdaş eğitimde öğrencinin kişiliği, yaratıcılığı, niteliği ön plandadır. Yani merkezdir. Artık öğretmen-akademisyen aktif, öğrenci pasif konumda değildir. Böylece sınıfta-atölyede laboratuvarında bulunan öğrenciler bir tek kişiliğe, öğretim elemanının yapısına dönüşerek değil de, kendi kişilikleri doğrultusunda yaratıcılıklarını geliştirebileceklerdir (Çellek, 2005).

1.1.4. Yaratıcılığın Geliştirilmesini Engelleyen Faktörler

Yaratıcılık önündeki engelleri bireysel ve çevresel olarak inceleyebiliriz. Ancak temelde ikisi de bireye dayandığı için bir arada vermek daha uygun olur. Birey, kendi düşüncelerini savunmak veya sunmak yerine toplumun belirlediği ya da çevresinde gördüğü durumlara uyma davranışı gösterir. Bu da bireyin özgün fikirlerini açıklamasına engel olur.

Yaratıcılığı engelleyen etmenlerin başında ‘uygu’ bulunmaktadır. Bireyin toplumun birtakım yargılamaları karşısında belli statülere kavuşabilmesi için başka olmaya yanaşamaması yaratıcılığı büyük ölçüde engeller (Üstündağ, 2002:15).

Bireyin düşünce sisteminin de yaratıcılık konusunda engel teşkil ettiğini söyleyebiliriz. Bireyin çalıştığı alanla ilgili bilgi eksikliği, uyma davranışı, toplumda ve kendi içindeki özgürlük eksikliği, özgüven eksikliği ve dış dünyaya olan güven eksikliği, belli bir otoriteye bağımlı olması, aşırı mantıklı olması ve her konuda mantık araması, alay edilmekten korkması da yaratıcılığın önündeki engeller olarak söylenebilir.

Yaratıcılığın önündeki bir diğer engeli de yakınsak düşünme olarak sayabiliriz. Yakınsak düşünme, sorunlar karşısında insanların bir tek çözüm yolunu görmeleri ve diğerlerini dikkate almamaları demektir (Üstündağ, 2002:19). Yakınsak düşünme, alışılmış ve beklenen yanıtlara yönelmiştir. Önceden belli olanı öğrenmeye ve bilineni saklamaya özgüdür. Yakınsak düşünce, güvenli, yöntemli ve tutucu bir düşünme biçimidir (Saturçay 1983:9, Akt. Üstündağ, 2002:20).

Simberg'e göre özellikle yetişkinlerde algısal ve duygusal özellikler yaratıcılığı etkilemektedir (Akt. Üstündağ, 2002:15). Algısal engeller; problemi ayırmada güçlük, problemi gereğinden fazla daraltmanın oluşturduğu güçlük, terimleri tanımada yetersizlik, gözlemlerde tüm duyuları kullanmada başarısızlık, uzak ilişkileri görmede güçlük ve neden ve etki arasındaki ayırmada güçlük olarak sayılabilir. Duygusal engeller ise kendini aptal yerine koyma ya da hata yapma korkusu, düşünmede esnekliğin olmayışı, ilk akla gelen görüşü hemen kabul etme, hemen başarıya ulaşmak için üst düzeyde güdülenme, güvence için tutku düzeyinde bir istek, bağımlılık, meslektaşlara güvenmeme ve denetim korkusu, bir problemi tamamlama ve test etmede dürtü azlığı ve işe çözüm getirmede dürtü azlığı olarak sıralanabilir (Akt. Üstündağ, 2002:15).

1.1.5. Yaratıcı Bireyde Bulunması Gereken Özellikler

Sıradan olmayan, tabulara, alışlagelmiş hareketlere, düşüncelere uyma zorunluluğu hissetmeyen, etrafındaki eksiklikleri görebilecek kadar dikkatli, sorunların kaynağını bulabilecek kadar zeki, sorunlara çözüm getirebilecek kadar bilgi ve tecrübeye sahip kişileri yaratıcı olarak nitelendirebiliriz. Bunların yanı sıra yaratıcı kişilerin sahip olduğu 5 özellik pratik zeka, sınırlandırılmamış bakış açısı, önyargılardan arınmış olmak, problem çözme yeteneği, sınırlandırılmamış hayaller olarak sayılabilir.

Yaratıcı insanların en belirgin özelliklerinden biri, yanlış yapmaktan korkmamaları, akıllarına geleni denemekten çekinmemeleridir (Açıkgöz, 2003:53).

Çellek'e (2004) göre, yaratıcılığı yüksek olan bireyler; meraklıdırlar, temel sorunlarla ilgilenirler, özgürdürler, enerjiktirler, espritüeldirler.

Razon (1990) 'a göre, yaratıcı bir zekaya sahip olanlar, bir düşünceden diğerine kolayca geçebilirler, aynı konuda pek çok görüş ve buluş ortaya atarlar. Sonuca

alışılmamış yollardan geçerek varmazlar, herkesin geçtiği yollardan başka yollar ararlar, değişiklik peşindedirler. Tek doğru çözümle yetinmezler (San ve Güleriyüz, 2004:176).

Yaratıcı birey, her şey hakkında sürekli soru sorar, birbirinden ilgisiz pek çok alanla ilgilenir ve buluşlarını alışılmamış nedenlere dayar. Problemlere ve sorulara karşı çok fazla, özgün, zeki çözümler ve düşünceler önerir, kimi zaman vazgeçilmez nitelikte kararlı, kimi zaman da değişkenlik gösteren düşüncelerini engel tanımadan açıklar. Yaratıcı bireyler risk almaya isteklidir. Yalnızca güzel olana değil, estetik olana da duygusal bir duyarlılık sergiler. Genellikle ayrıntılarla ilgilenmez, bireysel olarak kendi tanımlarına girişir ve farklılıkları sınıflamaktan kaçınır. Yaratıcı birey, yüksek düzeyde özeleştiri yapar (Üstündağ, 2002:32-33).

1.1.6. Yaratıcılık ve Zeka

Yaratıcılık kavramı çoğu zaman zeka kavramıyla karıştırılır. Oysa, bu iki kavram birbirinden farklıdır. Zeki insan çok kural bilen, çok kavram bilen, ilişkileri çabuk fark eden, belleği güçlü olan ve bunlara benzer pek çok özellik taşıyan kişidir. Zeki olmak için bütün bunları özgün bir biçimde kullanmak gerekmez, ancak yaratıcı olmak için gerekir. Çoğu yaratıcı insanın zeki olduğu ancak, her zeki insanın yaratıcı olmadığı kaydedilmektedir (Kagan ve Lang, 1978; Akt: Açıkgöz, 2003:51).

Aynı şekilde Selçuk ve Güner (2001:125-126), yaratıcılık ve zekanın aralarında doğrusal bir ilişki olmadığını belirtmişlerdir. Yüksek zekaya sahip bireyler her zaman yaratıcı olmayabilir. Ortalama zekaya sahip bireyler ise yüksek yaratıcılık düzeyine sahip olabilirler. Hemen her bireyin yaratıcılığı geliştirilebilir. Zekanın birçok yeteneğin karışımından, yaratıcılığın ise daha çok bir yeteneğin gelişmesinden meydana geldiği söylenebilir. Yaratıcılıkta çevrenin katkısı daha fazladır. Zekada sayısal, dil, mekanik gibi farklı yetenekler, yaratıcılıkta ise esneklik, orjinallik gibi faktörler yer alır.

Yaratıcılık için belirli bir zeka aşaması zorunludur; ancak bir alanda yüksek yaratıcı bir düzey, yüksek bir zeka aşamasına dayanmayabilmektedir. Çok yüksek bir zeka aşaması da, aynı yükseklikte bir yaratıcılığı içermeyebilir. Hem yüksek ölçüde zeki, hem yüksek ölçüde yaratıcı bireyler saptanmakta, fakat bu genelleştirilememektedir (San ve Güleriyüz, 2004:6).

Getzels ve Jackson tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada, yaratıcı ve zeki olan öğrenciler üzerinde yapılan çalışmalar sonucunda, zeki olan öğrencilerin yaratıcılık, yaratıcı olan öğrencilerin de yüksek zeka göstermedikleri ortaya konmuştur (Sprinthall ve Sprinthall, 1977; Akt: Açıkgöz, 2003:51).

Torrance'a göre yaratıcılık, yaratıcı ortamlarda elde edilen akademik başarıyı, zeka ve akademik yetenekten daha iyi yordamaktadır (Mouly, 1973; Akt: Açıkgöz, 2003:54).

Yüksek zeka bölümlü, fakat aşağı yaratıcı puanlı bir grupla, yüksek yaratıcı puanlı fakat aşağı zeka bölümlü bir grup üzerinde yapılan bir araştırma, eğitim açısından önemli olan şu sonuçları getirmiştir; Yüksek yaratıcı grup, zeka bölümü düşük olmasına rağmen, okulda, yüksek zekalı çocuklar kadar başarılı olmaktadır (San ve Güteryüz, 2004:6).

Demek ki, zeka testleri, yaratıcı kişide bulunan kimi zihinsel ve bilişsel işlemleri ve özellikli yaratıcı zekayı (buna duygusal zekayı da katmalıyız) ölçmemekte, yaratıcı düşünmeyi ölçü dışı bırakmaktadır. Zeka testleri nasıl tüm zihinsel-beyinsel işlevleri ölçmemekte ve kişinin düşünme etmenlerinden ancak birkaçını saptayabilmekte ise, yaratıcılık testleri de henüz bireyin tüm beyinsel işlevlerini ölçmemektedir. Daha üzerindeki çalışmalar bitmemiş olan bu yaratıcılık testlerinin şimdilik ortaya koyduğu, yüksek yaratıcı puanlı öğrencilerin okul başarısının da yüksek olduğu; yaratıcı düşünmenin her birey için değişik sınırlarda bulunduğu, bu konuda durağan sınırların bulunmadığıdır (San ve Güteryüz, 2004:6).

Yaratıcılık, zekanın çözümleyici ve bireşimci olarak kullanımıyla ilgilidir. Zekanın çok yönlülüğu de, çalışılan alana göre "sözel/dilsel, matematiksel/mantıksal, bedensel/kinestetik, müziksel/ritmik, sosyal/kişiler arası, bireysel, içsel, görsel/uzamsal, doğasal" alanlardan birini, ikisini, üç ya da dördünü kullanabilir. Zeka, hangi alanda kullanılırsa kullanılsın, çözümleme ve bireşimci düzeyde kullanılıyorsa, yaratıcı etkinlik olarak nitelendirilebilir.

1.2. PROBLEM CÜMLESİ

Bu çalışmada Sınıf Öğretmeni adaylarının kendi algılarına göre yaratıcılık düzeyleri ve bunun çeşitli değişkenler ile ilişkisi incelenmektedir.

1.3. ALT PROBLEMLER

1. Sınıf Öğretmeni adaylarının yaratıcılık düzeylerine ilişkin algıları yaşlarına göre değişmekte midir?
2. Sınıf Öğretmeni adaylarının yaratıcılık düzeylerine ilişkin algıları cinsiyetlerine göre değişmekte midir?
3. Sınıf Öğretmeni adaylarının yaratıcılık düzeylerine ilişkin algıları mezun oldukları lise türüne göre değişmekte midir?
4. Sınıf Öğretmeni adaylarının yaratıcılık düzeylerine ilişkin algıları mezun oldukları okullardaki akademik başarı notlarına göre değişmekte midir?
5. Sınıf Öğretmeni adaylarının yaratıcılık düzeylerine ilişkin algıları çocukluklarının geçtiği yerleşim birimine göre değişmekte midir?
6. Sınıf Öğretmeni adaylarının yaratıcılık düzeylerine ilişkin algıları müzik dinleyip dinlemediklerine göre değişmekte midir?
7. Sınıf Öğretmeni adaylarının yaratıcılık düzeylerine ilişkin algıları müzik türü tercihlerine göre değişmekte midir?
8. Sınıf Öğretmeni adaylarının yaratıcılık düzeylerine ilişkin algıları enstrüman çalıp çalmadıklarına göre değişmekte midir?
9. Sınıf Öğretmeni adaylarının yaratıcılık düzeylerine ilişkin algıları sanata yönelik ilgilerine göre değişmekte midir?
10. Sınıf Öğretmeni adaylarının yaratıcılık düzeylerine ilişkin algıları Klasik ve Felsefi eserler okuma alışkanlıklarına göre değişmekte midir?

DENENCELER

1. Öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeylerinin ortalamanın üzerinde olması beklenmektedir.

2. Öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeylerinin yaşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermesi beklenmektedir.
3. Öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeylerinin cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermesi beklenmektedir.
4. Öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeylerinin mezun oldukları lise türüne göre anlamlı bir farklılık göstermesi beklenmektedir.
5. Öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeylerinin mezun oldukları okullardaki akademik başarı notlarına göre anlamlı bir farklılık göstermesi beklenmektedir.
6. Öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeylerinin çocukluklarının geçtiği yerleşim birimine göre anlamlı bir farklılık göstermesi beklenmektedir.
7. Öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeylerinin müzik dinleyip dinlemediklerine göre anlamlı bir farklılık göstermesi beklenmektedir.
8. Öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeylerinin müzik türü tercihlerine göre anlamlı bir farklılık göstermesi beklenmektedir.
9. Öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeylerinin bir enstrüman çalıp çalmadıklarına göre anlamlı bir farklılık göstermesi beklenmektedir.
10. Öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeylerinin sanata yönelik ilgilerine göre anlamlı bir farklılık göstermesi beklenmektedir.
11. Öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeylerinin Klasik ve Felsefi eserler okuma alışkanlıklarına göre anlamlı bir farklılık göstermesi beklenmektedir.

1.5. ARAŞTIRMANIN AMACI

Araştırmanın genel amacı, Sınıf öğretmeni adaylarının kendi algılarına göre yaratıcılık düzeylerini ve bunun çeşitli değişkenlerle ilişkisini tespit etmektir.

1.6. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

İlköğretim 1. kademe çocukların hayal güçlerinin en gelişmiş dönemlerinden biri olduğu düşünülecek olursa Sınıf öğretmenlerinin bu hayal gücünü yönlendirmedeki önemi bir kez daha ortaya çıkacaktır. 2004-2005 öğretim yılında uygulamaya konan ilköğretim birinci kademe eğitim programları da yaratıcılığın geliştirilmesi üzerine birçok etkinlik üzerine kurulmuştur. Sınıf öğretmenlerinin yaratıcılık düzeyleri ne kadar

yüksekse öğrencilerine hayal güçlerini kullanma konusunda o kadar iyi rehber olabilirler.

Bu noktadan hareketle bu çalışmanın Sınıf Öğretmeni adaylarının kendi algılarına göre yaratıcılık düzeylerini belirlemede ve yaratıcılıklarını geliştirme konusunda, öneriler boyutunda, yardımcı olacağı umulmaktadır.

1.7. VARSAYIMLAR (SAYILTILAR)

1. Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan ölçeğin, Sınıf öğretmeni adaylarının kendi algılarına göre yaratıcılık düzeyini ölçebildiği kabul edilmektedir.
2. Örnekleme alınan Sınıf Öğretmeni adaylarının kendilerine verilen ölçeği, bireysel yaratıcılık düzeylerini gerçeğe uygun olarak yansıtacak şekilde doldurdıkları varsayılmaktadır.

1.8. SINIRLILIKLAR

1. Araştırmanın verileri 2005-2006 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Sınıf Öğretmenliği Anabilim dalında öğrenim gören 400 4. sınıf öğrencisinden gönüllülük esasına dayanarak seçilen 109 u ile sınırlıdır.
2. Araştırma sonuçlarına, araştırmacı, katılımcılar ve uygulama ortamlarından kaynaklanan kontrol dışı etmenlerin, düşük düzeyde de olsa, etki etmiş olabileceği kabul edilmektedir
3. Araştırmada bağımsız değişkenler olarak katılımcılara ilişkin özelliklerin sadece bir kısmı ele alınmıştır.

1.9. TANIMLAR

Yaratıcılık: Merak etme yeteneği, uyumsuzluk ve gerilimle başetme kapasitesi, bireyin kendini yeniye yöneltmesi, yaşantısının bilincine varması ve buna tüm benliğiyle tepkide bulunmasıdır (Alıntıyı yapan Üstündağ 2002:1).

Sınıf Öğretmeni: İlköğretim birinci kademedeki eğitim-öğretim faaliyetlerini yürüten rehber öğretmen.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1 YURT İÇİNDE YAPILAN ARAŞTIRMALAR

Sungur (1988), “Yaratıcı sorun çözme programının etkililiği –EYT öğrencilerine ilişkin bir deneme” adlı çalışmasında Torrance’ in 1974 yılında geliştirmiş olduğu ‘yaratıcı düşünce Testi’ ni kullanmıştır.

Kenç (2001) Elazığ ilinde görev yapan anasınıfı ve ilköğretimin birinci sınıf öğretmenlerinin yaratıcı eğitim ve uygulama konusundaki görüşlerini incelediği araştırmasında kendisinin geliştirdiği 64 maddelik likert tipi ölçeği kullanmıştır. Araştırma sonucunda cinsiyet, sınıf türü ve sınıf mevcudu değişkenleri açısından öğretmenlerin yaratıcı eğitim ve uygulamaları arasında anlamlı bir fark bulunmazken mesleki deneyim açısından anlamlı bir fark belirlenmiştir.

Çetingöz (2002), okulöncesi eğitimi öğretmenliği öğrencilerinin yaratıcı düşünme becerilerinin gelişimini incelediği çalışmasında, Torrance’ in 1974 yılında geliştirmiş olduğu ‘Yaratıcı Düşünce Testi - TYDT’ nin A ve B formlarını kullanmıştır. Araştırma sonucunda, okulöncesi eğitimi öğretmenliği öğrencilerinin mezun oldukları lise türüne göre TYDT’nin akıcılık ve esneklik düzeylerinde önemli düzeyde bir farklılık bulunmazken; 17-20 yaş arasındaki öğrencilerin 21-24 ile 25 ve üstü yaş gruplarına göre daha yaratıcı oldukları saptanmıştır.

Tezci (2002) oluşturma öğretimi tasarımı uygulamasının ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin yaratıcılıklarına ve başarısına etkisini incelediği araştırmasında, Torrance’ın Yaratıcı Düşünce Testinin sözel A formunu kullanmıştır. Araştırma

sonunda, yaratıcılık öntestinde gruplar arasında bir fark görülmemiş; kontrol grubu ve deney grubu yaratıcılık öntest-sontest arasında yapılan karşılaştırmada sontest lehine anlamlı farklılık bulunurken, yaratıcılık sontestinde gruplar arasında yapılan karşılaştırmada deney grubu lehine anlamlı bir fark saptanmıştır.

Dündar'ın (2003), ilköğretim okullarında öğrenci yaratıcılığını geliştirmede yönetici ve öğretmen görüşlerini incelediği araştırmasında yönetici ve öğretmenlerin ilköğretim okullarında öğrenci yaratıcılığının gerekliliğine ve bunun için gerekli koşulların sağlanmasının şart olduğuna inandıkları, öğretmenlerin yaratıcılığı geliştiren öğretim tekniklerini bildikleri ve sınıfta uyguladıkları noktasında kararsız kaldıkları belirlenmiştir.

Uzman (2003) okulöncesi eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin yaratıcı düşünme becerilerinin gelişimini belirlemek amacıyla Torrance yaratıcı Düşünme Testinin (TYDT) sözel A formunu kullanmıştır. Öğretmenlerin yaş gruplarına göre akıcılık boyutunda; yaratıcılıkla ilgili hizmet içi eğitim kursuna katılıp katılmama durumlarına göre özgünlük boyutunda önemli farklılıklar gösterdiği saptanmıştır. Öğretmenlerin öğrenim durumlarına, mesleki kıdemlerine ve bağlı bulunduğu kurum ve kuruluşlara göre ise yaratıcılıklarının bütün düzeylerinde önemli farkların olduğu belirlenmiştir.

2.2 YURT DIŞINDA YAPILAN ARAŞTIRMALAR

Hu (2002) Torrance yaratıcılık testinin resim B formunu İngiltere'de 160 ortaokul öğrencisi üzerinde bilimsel yaratıcılık düzeylerini belirlemek ve fen alanlarında başarı için yaratıcılığın gerekli olup olmadığını belirlemek için kullanmıştır. Sonuç olarak bilimsel yaratıcılığın ortaokullarda yaşın artışıyla bir artış gösterdiği ve fen yeteneğinin gerekli ama fen bilimleri için yeterli olmadığını belirlemiştir.

Parker (1998) "Torrance Bilim Adamı Yetiştirme Programı" adlı bir program geliştirmiştir. Öğrencilerin çoğu 2 haftalık yaz programına katılmışlardır. Yönerge ve uygulamalar hazırlanmış ve öğrencilerin kendi yaratıcılıklarını keşfetmelerine yardım edilmiştir. 9 yıllık uygulama sonunda bazı enstitüler bu programı uygulamışlardır.

Bunlardan ilki olan Southwestern Louisiana Üniversitesi, 1989 yılında, 4-6. sınıf öğrencilere uygulamış; daha sonra bu öğrenciler için 1992 yılında geliştirilen programda, 7-8. sınıf öğrenciler için matematik, fen ve sanat alanlarında yaratıcılıklarını geliştirmeleri hedeflenmiştir; elde edilen sonuçlar yapılan çalışmaların başarılı olduğunu göstermiştir.

Craft (2003) çalışmasında yaratıcılığın bazı olası sosyal, çevresel, kültürel ve etik sınırlarını, yaratıcılık eğitimi içinde irdelemiştir. Prensip ve pedagoji arasındaki birçok ikilemi olduğu keşfedilen özgürlükçü eğitim ve değerler ve kültür özelliklerini yaratıcılık kavramı ile bir arada tartışmıştır.

Eisenberger ve Pretz (1998) 436 ilk gençlik çağında okul çocuklarını kapsayan, kesin söz verilmemiş ödülün yaratıcılığı nasıl etkilediğini araştıran iki deney yapmıştır. İlk çalışmada, ödülün belirli olmayan sözü, resim çizme yaratıcılığını daha önce çeşitli düşünme kursları almayan çocuklarda yükseltmiştir. İkinci çalışmada ise söz verilmiş ödül, çocukların çizimlerindeki yaratıcılığı eğer yaratıcılık performansının zorunluluğu görevlerde açıklanmışsa yükseltmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu araştırma tarama yöntemi kullanılan betimsel bir çalışmadır. Bu yolla varolan durum betimlenmeye ve belirlenen değişkenlerin söz konusu durum ile ne düzeyde ilişkili olduğu incelenmeye çalışılmıştır.

3.2. ARAŞTIRMANIN EVRENİ

Araştırmanın evrenini 2005-2006 eğitim-öğretim yılı güz döneminde Pamukkale Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalında normal ve ikinci öğretimde öğrenim gören toplam 400 4. Sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

3.3. ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEMİ

Araştırmada evrenin tümüne ulaşmak hedeflenmiştir ancak, gönüllü olarak katılım esas alındığı için araştırmanın örneklemini 109 öğrenci oluşturmaktadır.

3.4. VERİ TOPLAMA ARACI

3.4.1. Yaratıcılık açısından bireyin kendini değerlendirmesi ölçeği

Öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeylerini belirlemek amacıyla yaratıcılık açısından kendilerine yönelik algılarına başvurulmuştur. Bu amaçla, Sungur(1997) tarafından Türkçeye uyarlanan Raudsepp (1979) tarafından geliştirilen “How creative are you?- Ne kadar yaratıcısınız?” ölçeği kullanılmıştır (Bkz. Ek 1). Ölçek, Türk dili ve

yazını açısından dilbilimciler tarafından tekrar gözden geçirilerek yeniden düzenlenmiştir.

3.4.2. Ölçeğin Güvenirliliği ve Geçerliliği

Ölçeğin güvenirliliği ve geçerliği için açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Gizil değişkenlerin olup olmadığını anlamak için dik döndürme tekniği uygulanmıştır. Yapılan faktör analizi sonucunda ölçeğin tek boyutlu olduğu ortaya çıkarılmıştır.

Ölçeğin güvenirliliği ve geçerliği için 109 (n) öğretmen adayı ile ilgili olarak toplanan veriler üzerinde analizler yapılmıştır. Özgüven (1999)'e göre, eğer bir maddenin toplam puanla olan korelasyonu düşük ise, bu, o maddenin ölçekteki diğer maddelerden farklı bir niteliği ölçtüğünü gösterir. Öner (1997)'e göre Ölçeğin toplanabilirlik özelliğinin bozulmaması için, madde-toplam korelasyonlarının negatif olmaması ve hatta .25 değerinden yüksek olması gerekir, ancak bu da kesin kural değildir. Bir maddenin ölçekten çıkarılabilmesi için, madde silinirse alfa katsayısındaki ve ölçek ortalamasındaki değişime bakmak gerekir. Bu yüzden ölçek içindeki her maddenin yaratıcılık düzeyini ölçüp ölçmediğini ayırt etmek için madde toplam (item-toplam) korelasyonlarına bakılmıştır. Ölçeğin toplamı ile korelasyonu düşük olan 1, 2, 7, 8, 9, 10, 11, 14, 16, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 28, 35, 38, 40, 43, 44, 45, 48. maddeler bütünlüğü bozduğu için çıkarılmış; böylece ölçeğin Cronbach Alpha (∞) değeri .761'den .854'e yükselmiştir. Bu katsayı yüksek bir güvenirlilik ifade etmektedir. Böylece ölçeğin toplam madde sayısı 27 ve puan aralığı 27 - 135 olarak ortaya çıkmıştır.

3.4.3 Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formunda sınıf öğretmenliği 4. sınıf öğrencilerinin yaşı, cinsiyeti, mezun olduğu lise türü, mezun oldukları okullardaki akademik başarı notları, çocukluklarının geçtiği yerleşim birimi, müzik dinleyip dinlemedikleri ve müzik tercihleri, enstrüman çalıp çalmadıkları, sanata yönelik ilgileri ve klasik ve edebi eserler okuma alışkanlıklarını belirlemeye yönelik 10 soru maddesine yer verilmiştir.

3.4.4. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması

Veri toplama araçları, 2005-2006 eğitim-öğretim yılında, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Anabilim dalında öğrenim gören 4. sınıf öğrencilerine uygulanmıştır.

3.5. VERİLERİN ANALİZİ

Verilerin analizinde “SPSS 13.0 for Windows” paket programından yararlanılmıştır. Araştırmada ihtiyaç duyulan bütün vasat ölçülerin yanı sıra, “t testi”, “tek yönlü varyans analizi” teknikleri kullanılmıştır. Yapılan istatistiksel çözümlelerde anlamlılık düzeyi .05 olarak benimsenmiştir.

Ölçeğin güvenilirliğini saptamak için Cronbach Alpha katsayısı eşitliğinden, faktör yapısı için temel bileşenler yönteminden faydalanılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, veri toplama araçları ile elde edilen verilerin istatistiksel analizleri ile ortaya çıkan bulgular açıklanmış ve bunlar yorumlanmaya çalışılmıştır.

4.1. Öğretmen Adaylarının Yaratıcılık Düzeyleri

Tablo 4.1. Öğretmen Adaylarının Aldıkları Toplam Puanın Ortalaması ve Standart Sapması

Toplam Puan	n	\bar{x}	s.s.
MTOPLAM	109	100.11	15.01

Literatürde yaratıcılık düzeyine ilişkin herhangi bir bulguya rastlanmadığı için bu araştırmada yaratıcılık düzeyi iki kriterle göre belirlenmiştir. Kriter olarak ortalama (\bar{x} = 100.11) alındığında ortalamanın altında kalan öğrenci sayısı 45 (%41.29) ve ortalamanın üstünde kalan öğrenci sayısı da 64 (%58.71)'dir. Ortalamanın standart sapma altını kriter olarak alırsak (\bar{x} +s.s.=115.12); ortalama standart sapmanın altında kalanların sayısı 101 (%92.66) ve ortalama standart sapmanın üstünde kalanların sayısı ise 8 (%7.34)'tür. Görüldüğü üzere, yaratıcılık düzeyi ortalamanın altında kalanların sayısı diğerlerine göre daha fazladır; bu bulgu denencemizi desteklememektedir.

4.2. Öğretmen Adaylarının Yaratıcılık Düzeyleri İle Cinsiyetleri Arasındaki İlişki

Tablo 4.2Cinsiyete Göre Yaratıcılık Düzeyi

Öğretmen adaylarının cinsiyeti	n	\bar{x}	ss.	t	Önem Düzeyi
Bayan	72	102.38	13.60	2.252	.026*
Bay	37	95.67	16.74		

*p < 0.05

Tablo 4.2'deki sonuç, bayan öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeylerinin ($\bar{x} = 102.38$) bay öğretmen adaylarına göre ($\bar{x} = 95.67$) daha yüksek olduğunu göstermektedir. Ortalamalar arasındaki bu farkın anlamlı olup olmadığı t testi ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgu söz konusu farkın .05 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir. Bu bulgu denencemizi destekler niteliktedir.

Kenç'in (2001) anasınıfı ve ilköğretimin birinci sınıflarında görev yapmakta olan öğretmenlerin yaratıcı eğitim ve uygulamaları arasındaki görüşlerini belirlemek amacıyla yaptığı araştırmasında cinsiyet açısından öğretmenlerin yaratıcılık ile ilgili aldığı puanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Yine Kenç'in (2001) aktardığına göre, Gönen ve arkadaşlarının (1997) ülkemizde yapmış oldukları araştırmada da cinsiyet açısından farklılık bulunamamıştır. Benzer şekilde, Yontar'ın (1999; Kenç, 2001) 214 öğrenci üzerinde yaptığı araştırmada yaratıcı düşünme testi-çizim ürünü kullanılmış ve araştırma sonucunda cinsiyet açısından anlamlı fark bulunamamıştır.

Bu bulguların aksine; Türk kültüründe, yaratıcı düşünce ile ilgili ilk çalışma olarak, 1974-1975 yılında Samurçay tarafından Meunier'nin yaratıcılık testi kullanılarak lise öğrencileri üzerinde yapılan toplam 60 öğrencinin yer aldığı araştırmada fen-edebiyat bölümü ile erkek ve kız öğrenciler arasında kız edebiyat grubu lehine bir farklılık bulunmuştur (Sungur, 1997:55).

4.3. Öğretmen Adaylarının Yaratıcılık Düzeyleri İle Yaşları Arasındaki İlişki

Tablo 4.3.a. Yaşa Göre Yaratıcılık Düzeyi

Yaş	N	\bar{x}	ss.
20	5	97.40	20.03
21	27	99.81	15.70
22	57	101.26	13.46
23	13	96.92	21.40
24	7	99.71	8.38
Toplam	109	100.11	15.01

Tablo 4.3.a incelendiğinde, 22 yaşındaki öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeyi ortalamasının ($\bar{x} = 101.26$) diğerlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Ortalamalar arasındaki bu farkın anlamlı olup olmadığı varyans analizi ile test edilmiş ve sonuçlar Tablo 4.3.b'de verilmiştir.

Tablo 4.3.b. Öğretmen Adayının Yaşına Göre Yaratıcılık Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı	s.d.	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F Değeri	Önem Düzeyi
Gruplar Arası	248.00	4	62.00	.26	.89
Gruplar İçi	24088.67	104	231.62		
Toplam	24336.67	108			

p > 0.05

Tablo 4.3.b'deki sonuç, öğretmen adaylarının yaşları açısından yaratıcılık düzeyinde anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir (F (4, 104) = .26, p > .05). Elde edilen bulgular denencemizi desteklememektedir.

Hu'nun (2002) 160 ortaokul öğrencisi üzerinde bilimsel yaratıcılık düzeylerini belirlemek ve fen alanlarında başarı için yaratıcılığın gerekli olup olmadığını belirlemek için ortaokullarda yaşın artışıyla bir artış gösterdiğini belirlemiştir.

Uzman (2003) okul öncesi eğitim alanında çalışan öğretmenlerin yaratıcı düşünme becerilerinin gelişimini incelediği çalışmasında okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin yaş gruplarına göre yaratıcı düşünmenin düzeylerinden akıcılık boyutunda önemli farklılıklar gösterdiğini saptamıştır.

Benzer şekilde Çetingöz de (2002) 17-20 yaş arasındaki öğrencilerin daha yaratıcı olduklarını ortaya çıkarmıştır.

Siger ve Singer (1998: Akt. Çetingöz 2002:112) ergenlik döneminin bitmesiyle kişinin yaşının ilerlemekte ve toplumun adet, örf ve gelenekleri ile kişinin gerçekliğe yönelmekte; böylece yaratıcılığının sınırlanmakta olduğunu belirtmiştir.

Ayrıca Kağıtçıbaşı'nın belirttiği gibi (1999:209) yaşla ikna olma arasındaki ilişkiye dair genel inanış, gençlerin ikna olmaya daha açık oldukları, bunun tersine yaşlıların düşüncelerinde daha ısrarlı oldukları ve yıllardır süregelen alışkanlıklarını kolay kolay değiştirmedikleri yönündedir. Krosnick ve Alwin (1989) ergenlik ve erken gençlik yıllarının ikna olmaya en açık yıllar olduğunu bulmuşlardır. 2500 Amerikalı ile 1976-1980 yılları arasında yaptıkları bir araştırmada, 18-25 yaşları arasındaki kişilerin en fazla tutum değişikliği gösterdiğini gözlemişlerdir.

Buradan hareketle, yaşları ilerledikçe bireylerin fikirlerinin ve farklı görüş açılarına karşı tutumlarının daha fazla sabit konuma geldiği; bunun sonucu olarak yaratıcılık için gerekli olan farklı görüş açısı geliştirme yetisinden uzaklaşmakta oldukları söylenebilir.

4.4. Öğretmen Adaylarının Yaratıcılık Düzeyleri İle Mezun Olunan Lise Türü Arasındaki İlişki

4.4.a. Mezun Olunan Lise Türüne Göre Yaratıcılık Düzeyi

Mezun olduğu lise türü	n	\bar{x}	ss.
Meslek Lisesi	3	105.00	18.35
Lise	41	99.56	14.68
Süper Lise ve dengi	20	102.75	13.15
Anadolu Lisesi	45	99.11	16.15
Toplam	109	100.11	15.01

Tablo 4.4.a incelendiğinde, Meslek lisesi mezunu öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeyi ortalamasının ($\bar{x} = 105.00$) diğerlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Ortalamalar arasındaki bu farkın anlamlı olup olmadığı varyans analizi ile test edilmiş ve sonuçlar Tablo 4.4.b'de verilmiştir

Tablo 4.4.b. Öğretmen Adayının Mezun Olduğu Lise Türüne Göre Yaratıcılık Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı	s.d.	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F Değeri	Önem Düzeyi
Gruplar Arası	268.38	3	89.46	.39	.76
Gruplar İçi	24068.29	105	229.22		
Toplam	24336.67	108			

$p > 0.05$

Tablo 4.4.b'deki sonuç, öğretmen adaylarının mezun oldukları lise türü açısından yaratıcılık düzeyinde anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir ($F(3, 105) = .39, p > .05$). Elde edilen bulgular denencemizi desteklememektedir.

Aynı şekilde, Çetingöz de (2002) çalışmasında, mezun olunan okul türüne göre yaratıcılık düzeyleri arasında anlamlı bir fark saptamamıştır.

Okutulan dersler açısından meslek lisesi öğrencilerinin sayısal ve sözel alan derslerinin yanı sıra hazırlandığı mesleğe yönelik farklı dersler de alması, akranlarına göre farklı alanlarda bilgiler edinmesini ve dolayısıyla farklı bakış açıları geliştirmesini sağlayabilmektedir.

Örneklem grubunda yer alan öğretmen adayları hangi liseden mezun olurlarsa olsunlar birbirine yakın ÖSS puanı alarak dört yıldır aynı öğrenme sürecini paylaşmaktadırlar. Bu da meslek lisesinden gelen öğrencilerin yaratıcı olduğu düşünülen bakış açılarını diğer okullardan gelenlerle nötrlemiş olabilir.

Başka bir açıdan düşünüldüğünde, aynı bölümü ve aynı üniversiteyi kazanmış öğrencilerin meslek lisesini de bitirse, Anadolu lisesini de ya da düz liseden de mezun olsa benzer hazırlanma süreçlerinden geçtikleri varsayımından yola çıkarak, yaratıcılıklarının benzer faktörlerin etkisi altında kaldığı söylenebilir.

4.5. Öğretmen Adaylarının Yaratıcılık Düzeyleri İle Akademik Başarı Algıları Arasındaki İlişki

4.5.1.a. İlkokul Akademik Başarı Algısına Göre Yaratıcılık Düzeyi

İlkokuldaki başarı algıları	n	\bar{x}	ss.
Pekiyi	92	100.73	13.90
İyi	12	95.08	13.05
Orta	2	120.50	10.60
Toplam	106	100.47	14.05

Tablo 4.5.1.a incelendiğinde, İlkokuldaki akademik başarı algısını orta olarak işaretleyen öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeyi ortalamasının ($\bar{x} = 102.50$) diğerlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Ortalamalar arasındaki bu farkın anlamlı olup olmadığı varyans analizi ile test edilmiş ve sonuçlar Tablo 4.5.1.b’de verilmiştir

4.5.1.b. Öğretmen Adaylarının Yaratıcılık Düzeyleri İle İlkokul Akademik Başarı Algıları Arasındaki İlişki

Varyans Kaynağı	s.d.	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F Değeri	Önem Düzeyi
Gruplar Arası	1157.25	2	578.63	3.04	.05
Gruplar İçi	19593.15	103	190.22		
Toplam	20750.41	105			

$p > 0.05$

Tablo 4.5.1.b’deki sonuç, öğretmen adaylarının ilkokuldaki akademik başarı algıları açısından yaratıcılık düzeyinde anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir ($F(2, 103) = 3.04, p > .05$). Elde edilen bulgular denencemizi desteklememektedir

4.5.2.a. Ortaokul Akademik Başarı Algısına Göre Yaratıcılık Düzeyi

Ortaokuldaki başarı algıları	n	\bar{x}	ss.
Pekiyi	64	101.28	15.47
İyi	30	98.76	12.23
Orta	9	100.22	10.21
Zayıf	3	101.00	13.45
Toplam	106	100.47	14.05

Tablo 4.5.2.a incelendiğinde, Ortaokuldaki akademik başarı algısı pekiyi yönünde olan öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeyi ortalamasının ($\bar{x} = 101.28$) diğerlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Ortalamlar arasındaki bu farkın anlamlı olup olmadığı varyans analizi ile test edilmiş ve sonuçlar Tablo 4.5.2.b’de verilmiştir

4.5.2.b. Öğretmen Adaylarının Yaratıcılık Düzeyleri İle Ortaokul Akademik Başarı Algıları Arasındaki İlişki

Varyans Kaynağı	s.d.	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F Değeri	Önem Düzeyi
Gruplar Arası	130.55	3	43.51	.21	.88
Gruplar İçi	20619.86	102	202.15		
Toplam	20750.41	105			

$p > 0.05$

Tablo 4.5.1.b’deki sonuç, öğretmen adaylarının ortaokuldaki akademik başarı algıları açısından yaratıcılık düzeyinde anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir ($F(3, 102) = .21, p > .05$). Elde edilen bulgular denencemizi desteklememektedir

4.5.3.a. Lise Akademik Başarı Algısına Göre Yaratıcılık Düzeyi

Lise başarı algıları	n	\bar{x}	ss.
Pekiye	47	99.72	19.74
İyi	49	99.85	10.54
Orta	10	102.30	7.80
Zayıf	2	99.50	19.09
Toplam	108	100.01	15.05

Tablo 4.5.3.a incelendiğinde, lisedeki akademik başarı algısı orta yönünde olan öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeyi ortalamasının ($\bar{x} = 102.30$) diğerlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Ortalamlar arasındaki bu farkın anlamlı olup olmadığı varyans analizi ile test edilmiş ve sonuçlar Tablo 4.5.3.b’de verilmiştir

4.5.3.b. Öğretmen Adaylarının Yaratıcılık Düzeyleri İle Lise Akademik Başarı Algıları Arasındaki İlişki

Varyans Kaynağı	s.d.	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F Değeri	Önem Düzeyi
Gruplar Arası	57.95	3	19.32	.08	.96
Gruplar İçi	24180.00	104	232.50		
Toplam	24237.96	107			

$p > 0.05$

Tablo 4.5.1.b'deki sonuç, öğretmen adaylarının lisedeki akademik başarı algıları açısından yaratıcılık düzeyinde anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir ($F(3, 104) = .08, p > .05$). Elde edilen bulgular denencemizi desteklememektedir

4.5.4.a. Üniversite Akademik Başarı Notuna Göre Yaratıcılık Düzeyi

Üniversite başarı algıları	n	\bar{x}	ss.
Pekiyi	2	105.50	6.36
İyi	40	104.37	10.52
Orta	28	92.92	18.34
Zayıf	7	99.14	8.61
Toplam	77	99.76	14.56

Tablo 4.5.4.a incelendiğinde, Üniversitedeki akademik başarı algısı pekiyi yönünde olan öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeyi ortalamasının ($\bar{x} = 105.50$) diğerlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Ortalamalar arasındaki bu farkın anlamlı olup olmadığı varyans analizi ile test edilmiş ve sonuçlar Tablo 4.5.4.b'de verilmiştir

4.5.4.b. Öğretmen Adaylarının Yaratıcılık Düzeyleri İle Üniversite Akademik Başarı Algıları Arasındaki İlişki

Varyans Kaynağı	s.d.	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F Değeri	Önem Düzeyi
Gruplar Arası	2227,203	3	742.40	3.90	.01*
Gruplar İçi	13884,589	73	190.20		
Toplam	16111,792	76			

*p < 0.05

Tablo 4.5.4.b'deki sonuç, öğretmen adaylarının üniversitedeki akademik başarı algıları açısından orta diyenlerle pekiyi diyenlerin arasında yaratıcılık düzeyinde anlamlı bir fark bulunduğunu göstermektedir ($F(3, 73) = 3.90, p > .05$). Elde edilen bulgular denencemizi desteklemektedir.

Bireyin, yaşı ilerledikçe sosyal-duygusal ve bilişsel gelişimiyle birlikte öz değerlendirmesi daha gerçekçi olmakta ve farkındalığı da artmaktadır. Bundan dolayı, geçmiş yaşamına yönelik değerlendirmesinde, aslında çok da başarısız olmadığına ilişkin düşünce geliştirdiği düşünülebilir.

Ayrıca benlik saygısı yüksek olan bireylerin yeni fikirlere açık, kişiler arası ve grup ilişkilerinde başarılı, rahat, aktif, girişken, yaratıcı ve araştırmacı niteliklerinden dolayı toplumda daha aktif görevler aldıkları bilinmektedir. Benlik saygısı düşük olan

bireylerin ise, karşısındakilere güvenemeyen, kolay umutsuzluğa kapılan, sosyal ilişkilerde uyum sağlayamayan, çabuk suçluluk ve utanç duygularına kapılma gibi kişilik özellikleri gösterdikleri belirtilmektedir (Aksoy ve Mağden,1993).

Yüksek benlik saygısına sahip insanlar genellikle yeni durumlardan korkmazlar, yaratıcıdır, deneyimlerini paylaşmaya isteklidirler, kolay arkadaşlık kurarlar, reddedilmeyi kabullenmeye daha çok hazırlıklıdır, yeni materyalleri çok fazla tereddüt etmeden denerler, kendi davranışlarını kontrol ederler, öğretmenlere daha fazla güvenirler, işbirliği yaparlar ve özgür davranırlar (Nixon,1995; Akt: Cevher, 2004).

Çok başarılı bireylerin öğrenmedeki başarılarına dair algıları gibi akademik benlik saygılarının, efor sarfetme, sebat gösterme ve denemeleri örnek alma gibi motive olmuş davranışları güçlendirdiği ve böylece akademik başarıyı arttırdığı kanıtlanmıştır (Bandura, 1986; Schunk, 1984, 1991; Akt: Au ve Watkins, 1997).

4.6. Öğretmen Adaylarının Yaratıcılık Düzeyleri İle Çocukluklarının Geçtiği Yerleşim Birimi Arasındaki İlişki

4.6.a. Çocukluğun Geçtiği Yerleşim Birimine Göre Yaratıcılık Düzeyi

Çocukluğun Geçtiği Yerleşim Birimi	n	\bar{x}	ss.
Köy	18	94.72	12.91
Kasaba	15	104.66	6.92
İlçe	46	100.15	15.71
Şehir	20	98.50	20.21
Büyük Şehir	10	106.00	8.90
Toplam	109	100.11	15.01

Tablo 4.6.a incelendiğinde, Çocukluğunun geçtiği yerleşim birimini büyük şehir olarak işaretleyen öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeyi ortalamasının ($\bar{x} = 106.00$) diğerlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Ortalamalar arasındaki bu farkın anlamlı olup olmadığı varyans analizi ile test edilmiş ve sonuçlar Tablo 4.6.b'de verilmiştir.

4.6.b. Öğretmen Adaylarının Yaratıcılık Düzeyleri İle Çocukluklarının Geçtiği Yerleşim Birimi Arasındaki İlişki

Varyans Kaynağı	s.d.	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F Değeri	Önem Düzeyi
Gruplar Arası	1232.80	4	308.20	1.38	.24
Gruplar İçi	23103.87	104	222.15		
Toplam	24336.67	108			

$p > 0.05$

Tablo 4.6.b'deki sonuç, öğretmen adaylarının çocukluklarının geçtiği yerleşim birimi açısından yaratıcılık düzeyinde anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir (F (4, 104) = 1.38, $p > .05$). Elde edilen bulgular denencemizi desteklememektedir

Çocukluk yaşantısının yaratıcılığın gelişimi açısından önemi bilinen bir gerçektir. Yaratıcılığının en hızlı geliştiği çocukluk yıllarını köyde geçiren bireylerin hem görsel algı olanağının fazla olması hem de yapılandırılmamış veya az yapılandırılmış nesne/oyuncaklarla etkileşimde bulunmasından dolayı yaratıcılıklarının olumlu yönde etkilenmesi beklenmektedir. Köyde olanakları kısıtlı olan çocuklar kendi oyuncaklarını kendileri geliştirmekte, doğayla daha iç içe oldukları için daha çeşitli ve doğal nesnelere karşılaşmaktadırlar. Örneğin şehirdeki bir çocuk elmayla markette tanışırken, köydeki bir çocuk dalından koparıp yeme zevkini yaşamaktadır. Aynı zamanda da elmayı yetiştirme sürecini izlemekte; yani elma ile ilgili daha çok görsel algı geliştirmektedir.

Fakat araştırma bulguları çocukluğun geçtiği yerleşim birimi açısından bireylerin yaratıcılık düzeyi arasında anlamlı bir fark göstermemiştir. Bunun nedeni olarak, çocukluğu daha büyük ve gelişmiş yerleşim birimlerinde geçen bireylerin entelektüel gelişim olanaklarına (dans kursları, müzikle ilgili kurslar, spor kulüpleri vs.) sahip olmaları gösterilebilir. Aynı zamanda şehirde yaşayan ailelerin sosyo-ekonomik düzey ve eğitim durumlarının köydekilere oranla daha yüksek olması beklentisinden yola çıkarak çocuklarına onların yaratıcılıklarını geliştiren olanaklar sunabildikleri ve bu yönde daha bilinçli tutum sergiledikleri düşünülmektedir.

Şehirlerin göç alması nedeniyle sonradan kurulan banliyölerde insanlar kendi kültürlerine ait yaşam tarzını devam ettirmekte bu da yaratıcılık açısından nüfus dağılımını heterojen haline getirmektedir.

Bu durum çocukluğu hangi yerleşim biriminde geçerse geçsin bireylerin yaratıcılık düzeylerinin dengelendiğini göstermektedir.

4.7. Öğretmen Adaylarının Yaratıcılık Düzeyleri İle Müzik Dinleme Alışkanlıkları Arasındaki İlişki

Tablo 4.7. Müzik Dinleme Alışkanlığına Göre Yaratıcılık Düzeyi

Müzik dinler mi?	n	\bar{x}	ss.	t	Önem Düzeyi
Evet	106	100.26	15.18	.63	.52
Hayır	3	94.66	3.05		

p > 0.05

Tablo 4.7'deki sonuç, müzik dinleyen öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeylerinin ($\bar{x} = 100.26$) müzik dinlemeyen öğretmen adaylarına göre ($\bar{x} = 94.66$) daha yüksek olduğunu göstermektedir. Ortalamalar arasındaki bu farkın anlamlı olup olmadığı t testi ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgu söz konusu farkın .05 düzeyinde anlamlı olmadığını göstermektedir. Bu bulgu denencemizi desteklememektedir.

Aristo iyi müzik dinleyerek yetişen bir çocuğun doğru bir kişilik geliştireceğini, niteliksiz müzikle büyütülen bir çocuğun ise dengesiz bir kişiliğe sahip olacağını savunur. Ona göre jimnastik beden eğitimi ise, müzik de ruhun eğitimidir (Pakkal, 2006). Yavuzer (2003:204), müziğin bireye aktif bir biçimde dinlemeyi ve duymayı öğrettiğini, ayrıca günlük yaşamdan uzaklaşıp içine girebildiği o çok daha geniş dünyayı yansıma fırsatını verdiğini; bununla birlikte, bireyin hayal gücüne seslenerek onu besler ve yaratma yetisine elverişli bir zemin hazırladığını belirtmiştir.

Bununla birlikte, Akcan'a (2006) göre müzik dinlemenin ve müzikle uğraşmanın faydaları çok boyutludur: Öğrencilerin kendini ifade etme kabiliyetlerini geliştirir, estetik ve yapıcı düşünme kapasitelerini artırır. Ayrıca Akcan (2006) müziğin, iraksak düşünme kabiliyetini de artırdığını belirtmiştir. Iraksak düşünme ile müzik arasında güçlü bir ilişki olduğundan, müzik ile uğraşanlarda veya sık müzik dinleyenlerde beyin aktivitesi artmaktadır.

Iraksak düşünme; eski düşüncelerden vazgeçmeyi, yeni bağlantılar kurmayı, bilginin sınırlarını genişletmeyi ve olağanüstü düşünceleri başlatmayı içerir (Üstündağ, 2002:45). Bu da yaratıcılığı ifade etmektedir.

Araştırma sonucuna göre, müzik dinleme alışkanlığı olan öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeyi diğerlerine göre daha yüksek olarak belirlenmiştir; fakat bu sonuç .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır.

4.8. Öğretmen Adaylarının Yaratıcılık Düzeyleri İle Müzik Türü Tercihleri Arasındaki İlişki

4.8.a. Müzik Türü Tercihine Göre Yaratıcılık Düzeyi

Müzik türü tercihi	n	\bar{x}	ss.
Belirtmeyenler	2	93.00	1.41
Müzik türü ayrımı yapmam	29	99.13	11.64
Arabesk dinlerim	6	88.66	25.82
Halk müziği dinlerim	25	101.16	12.84
Pop müzik dinlerim	21	100.80	16.92
Klasik müzik dinlerim	16	104.87	18.05
Rock müzik dinlerim	10	99.50	12.03
Toplam	109	100.11	15.01

Tablo 4.8.a incelendiğinde, Müzik türü tercihini Klasik müzik dinlerim olarak işaretleyen öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeyi ortalamasının ($\bar{x} = 104.87$) diğerlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Ortalamalar arasındaki bu farkın anlamlı olup olmadığı varyans analizi ile test edilmiş ve sonuçlar Tablo 4.8.b'de verilmiştir.

4.8.b. Öğretmen Adaylarının Yaratıcılık Düzeyleri İle Müzik Türü Tercihleri Arasındaki İlişki

Varyans Kaynağı	s.d.	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F Değeri	Önem Düzeyi
Gruplar Arası	1319.04	6	219.84	.97	.44
Gruplar İçi	23017.63	102	225.66		
Toplam	24336.67	108			

$p > 0.05$

Tablo 4.8.b'deki sonuç, öğretmen adaylarının müzik türü tercihleri açısından yaratıcılık düzeyinde anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir ($F(6, 102) = .97, p > .05$). Elde edilen bulgular denencemizi desteklememektedir.

Pakkal (2006), yapılan araştırmaların klasik müzik, new age gibi özellikle minör (hepsi değil) müzikleri küçüklükten itibaren dinleyen kişilerin daha yaratıcı olduğunu, sanata doğal bir eğilimi olduğunu tespit ettiğini; hatta dinlenen müziğin çeşidinin kişilik ve davranışlar üzerinde etkili olduğu ile ilgili çalışmalar da yapıldığını belirtmiştir. Klasik müzik dinleyen kişilerin daha sakin, hard rock dinleyen kişilerin ise

saldırgan ve şiddet eğilimine daha açık kişiler olabileceği ile ilgili bilgiler öne sürülmüştür.

4.9. Öğretmen Adaylarının Yaratıcılık Düzeyleri İle Enstrüman Çalmaları Arasındaki İlişki

Tablo 4.9. Enstrüman Çalıp Çalmamaya Göre Yaratıcılık Düzeyi

Enstrüman çalıyor mu?	n	\bar{x}	ss.	t	Önem Düzeyi
Evet	14	92.42	25.40	-2.31	.023*
Hayır	66	102.28	11.01		

*p < 0.05

Tablo 4.9'deki sonuç, enstrüman çalan öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeylerinin ($\bar{x} = 92.42$) enstrüman çalmayan öğretmen adaylarına göre ($\bar{x} = 102.28$) daha düşük olduğunu göstermektedir. Ortalamalar arasındaki bu farkın anlamlı olup olmadığı t testi ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgu söz konusu farkın .05 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir. Bu bulgu denencemizi eksi yönde desteklemektedir.

Enstrüman çalan bir bireyin yeni bir müzik eseri ortaya çıkarma olanağı ve olasılığının daha yüksek olduğundan söz edilebilir. Bununla birlikte dinlediği bir müzik eserini notasız ya da herhangi bir rehber olmadan çalmaya başlaması bireyin özgün bir davranışını nitelemektedir. Bunlar da yaratıcılığı geliştirmesi açısından enstrüman çalmanın rolünü vurgulamaktadır. Müzikle uğraşan kişilerin hayal güçlerinin de genişlediği, müzikle uğraşırken yaratma süreçlerinden farkında olmadan geçtikleri söylenebilir.

4.10. Öğretmen Adaylarının Yaratıcılık Düzeyleri İle Sanata Olan İlgileri Arasındaki İlişki

4.10.a. Sanata Olan İlgiye Göre Yaratıcılık Düzeyi

Sanata olan ilgisi	n	\bar{x}	ss.
Oldukça ilgiliyim	9	94.88	22.20
İlgiliyim	59	102.33	15.88
Az ilgiliyim	36	99.19	11.34
İlgisizim	5	89.80	6.18
Toplam	109	100.11	15.01

Tablo 4.10.a incelendiğinde, Sanata olan ilgisini ilgiliyim olarak işaretleyen öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeyi ortalamasının ($\bar{x} = 102.33$) diğerlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Ortalamalar arasındaki bu farkın anlamlı olup olmadığı varyans analizi ile test edilmiş ve sonuçlar Tablo 4.10.b’de verilmiştir

4.10.b. Öğretmen Adaylarının Yaratıcılık Düzeyleri İle Sanata olan İlgileri Arasındaki İlişki

Varyans Kaynağı	s.d.	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F Değeri	Önem Düzeyi
Gruplar Arası	1100.13	3	366.71	1.65	.18
Gruplar İçi	23236.54	105	221.30		
Toplam	24336.67	108			

p>0.05

Tablo 4.10.b’deki sonuç, öğretmen adaylarının sanata olan ilgileri açısından yaratıcılık düzeyinde anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir ($F(3, 105) = 1.65, p > .05$). Elde edilen bulgular denencemizi desteklememektedir.

Sanat yaşamın kendisi kadar organik bir olaydır. Soluk alma gibi ritmi, konuşma gibi anlatımsal öğeleri bulunmaktadır. Algılama, düşünme, imgeleme ve bedensel eyleminde etkin bir süreç olmaktadır (San ve Gülerüz: 2004).

Sungur (2001), güzel sanatların bir iletişim sistemi olduğunu ve bireye insan ilişkileri konusunda çok şey öğrettiğini belirtmiştir. Algıları çelerek bireyin çevresindeki dünyayı keşfetmesini ve yorumlamasını öğrettiğini vurgulamıştır. Sungur’a göre sanat, bireye, mecazlar kullanarak benzemeyen şeyler arasında benzerlikler kullanmayı öğretir. Bireysellikten doğduğu için, bireye güçlü ve zayıf yanlarını keşfetme olanağı sağlar. Ayrıca sanat bireyin tüm yönleriyle gelişmesi için temel elemandır.

Öğretmen adaylarının son sınıf olması nedeniyle gerek okulu bitirme gerekse mesleğe atanma kaygısından ötürü, her ne kadar sanatsal aktivitelerle (katılarak veya izleyerek) ilgilense de bunlara tam olarak odaklanamayabilir. Bu tür kaygılarından ötürü öğretmen adaylarının sanatsal anlamda yaratıcılıklarını ifade edemedikleri düşünülebilir.

4.11. Öğretmen Adaylarının Yaratıcılık Düzeyleri İle Klasik Edebi Eserler Ve Felsefi Eserler Okuma Alışkanlığı Arasındaki İlişki

4.11.a. Klasik Edebi Eserler Ve Felsefi Eserler Okuma Alışkanlığına Göre Yaratıcılık Düzeyi

Klasik Edebi Eserler Ve Felsefi Eserler Okuma Alışkanlığı	n	\bar{x}	ss.
Okumaktan zevk alırım	26	101.92	15.93
Fırsat buldukça okumaya çalışırım	59	99.52	16.74
Okumaktan hoşlanmam	24	99.58	8.37
Toplam	109	100.11	15.01

Tablo 4.11.a incelendiğinde, klasik edebi eserler ve felsefi eserler okuma alışkanlığını okumaktan zevk alırım olarak işaretleyen öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeyi ortalamasının ($\bar{x} = 101.92$) diğerlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Ortalamalar arasındaki bu farkın anlamlı olup olmadığı varyans analizi ile test edilmiş ve sonuçlar Tablo 4.11.b'de verilmiştir

4.11.b. Öğretmen Adaylarının Yaratıcılık Düzeyleri İle Klasik Edebi Eserler Ve Felsefi Eserler Okuma Alışkanlığı Arasındaki İlişki

Varyans Kaynağı	s.d.	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F Değeri	Önem Düzeyi
Gruplar Arası	112.28	2	56.14	.24	.78
Gruplar İçi	24224.39	106	228.53		
Toplam	24336.67	108			

$p > 0.05$

Tablo 4.11.b'deki sonuç, öğretmen adaylarının klasik edebi eserler ve felsefi eserler okuma alışkanlığı açısından yaratıcılık düzeyinde anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir ($F(2, 106) = .24, p > .05$). Elde edilen bulgular denencemizi desteklememektedir

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmanın alt problemlerine yönelik olarak toplanmış verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlar ve öneriler yer almaktadır.

Sonuçlar

1. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı son sınıfta öğrenim gören bay ve bayan sınıf öğretmeni adaylarının arasında kendi algılarına göre yaratıcılık düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur.
2. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalında öğrenim gören sınıf öğretmeni adaylarının yaşlarına göre yaratıcılık düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.
3. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalında öğrenim gören sınıf öğretmeni adaylarının mezun oldukları lise türüne göre yaratıcılık düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.
4. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalında öğrenim gören sınıf öğretmeni adaylarının ilkökul, ortaokul ve lise akademik başarı algılarına göre yaratıcılık düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ancak üniversite akademik başarı algılarına göre yaratıcılık düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur.
5. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalında öğrenim gören sınıf öğretmeni adaylarının çocukluklarının geçtiği yerleşim birimine göre yaratıcılık düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.
6. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalında öğrenim gören sınıf öğretmeni adaylarının müzik dinleme alışkanlıklarına göre yaratıcılık düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.
7. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalında öğrenim gören sınıf öğretmeni adaylarının müzik türü tercihlerine göre yaratıcılık

düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

8. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalında öğrenim gören sınıf öğretmeni adaylarının enstrüman çalıp çalmadıklarına göre yaratıcılık düzeylerinde bir farklılık bulunmuştur.
9. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalında öğrenim gören sınıf öğretmeni adaylarının sanata olan ilgilerine göre yaratıcılık düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.
10. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalında öğrenim gören sınıf öğretmeni adaylarının klasik edebi eserler ve felsefi eserler okuma alışkanlığına göre yaratıcılık düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Öneriler

Araştırma bulgularına dayalı olarak şu öneriler geliştirilmiştir.

Araştırmacılar için öneriler:

- 1- Bu araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının kendi algılarına göre yaratıcılık düzeyleri ve bunun çeşitli değişkenlerle ilişkisi tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu yüzden araştırma tüm üniversitelerde öğrenim gören sınıf öğretmeni adaylarına genellenemez; diğer üniversitelerde öğrenim gören sınıf öğretmeni adaylarının da yaratıcılığını inceleyen çalışmaların yapılması faydalı olacaktır.
- 2- Bu araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının yaratıcılık düzeyinin cinsiyet, yaş, mezun olunan lise türü, çocukluğun geçtiği yerleşim birimi, müzik dinleme alışkanlığı, müzik türü tercihi, enstrüman çalıp çalmadıkları, sanata olan ilgileri, klasik edebi eserler ve felsefi eserleri okuma alışkanlığı ile ilişkisi incelenmiştir. Yaratıcılık düzeyinin bunlardan başka değişkenlerle de ilişkisini inceleyen araştırmaların yapılması konu ile ilgili daha fazla ve geniş çaplı bilgi edinme açısından yararlı olacaktır.
- 3- Sınıf öğretmeni adaylarının yaratıcılık düzeylerinin saptanmasının yanında; yaratıcılık düzeylerinin nasıl geliştirileceği, desteklenmesi için eğitim-öğretim ortamlarının ve etkinliklerin nasıl düzenlenmesi gerektiği gibi konularda da araştırmalar yapılmalıdır.

Uygulayıcılar için öneriler:

1. Sınıf öğretmenliği anabilim dalı eğitim programında sınıf öğretmeni adaylarının yaratıcılıklarını keşfetmeleri ve geliştirmeleri için fırsat veren seçmeli-zorunlu derslere yer verilmelidir.
2. Üniversitelerin öğretim etkinlikleri dışında, öğretmen adaylarının yaratıcılıklarını geliştirebilecekleri çeşitli sosyal ve kültürel etkinliklere yer vermeleri gerekmektedir.
3. Üniversitelerin, sınıf öğretmeni adaylarının yaratıcılıklarının desteklenmesi açısından, arkadaşları ve öğretim elemanları arasındaki iletişimi güçlendirecek ortamların düzenlenmesine yönelik çalışmalara ağırlık vermesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.
4. Sınıf öğretmeni adaylarının yaratıcılık düzeyi ile ilişkisi bulunan akademik başarı algılarının gelişmesini sağlayan derslere, sosyal-kültürel faaliyetlere yer verilmesi yararlı olacaktır.
5. Müzik ile ilgili sanat dallarının yanında; resim, edebiyat, tiyatro, bale gibi sanat dallarına olan ilginin artırılması için, üniversitenin diğer kamu kuruluşlarıyla birlikte hareket ederek çeşitli etkinlikler düzenlemesi, sınıf öğretmeni adaylarına yaratıcılıklarını geliştirmesine fırsat verecektir.
6. Yaratıcılığın desteklenmesi için üniversite bünyesindeki diğer bölümler, farklı üniversiteler, ilgili kamu kuruluşlarıyla ve sivil toplum örgütleriyle ortaklaşa çalışılarak, sınıf öğretmeni adaylarının da etkin bir şekilde yer alacağı, kongre, konferans, panel, söyleşi ve çalışma grupları düzenlenebilir.
7. Üniversite yönetimi, öğretim elemanlarının, yaratıcı performansı geliştirici yöntem ve teknikler ile ilgili olarak yurt içi ve yurt dışı hizmet içi eğitimlerine katılımlarını desteklemelidir.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, K.Ü., (2003), *Etkili Öğrenme ve Öğretme*, Eğitim Dünyası Yayınları, İzmir.
- Aksoy, A., Mağden, D., (1993), *Denetim Odağı ile Benlik Saygısı Arasında İlişkisinin İncelenmesi. 9. YA-PA Okulöncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri*, YA-PA Yayınları, Ankara.
- Akyıldız, H., (1994), *Öğrenme Sürecine İlişkin Kuramsal Açıklamalar*, Neşe Ofset, İzmir.
- Altunışık, R ve diğerleri, (2002), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, Sakarya Kitabevi, Sakarya.
- Au, C. P. ve Watkins, D., (1997), *Towards A Causal Modal Of Learned Hopelessness For Hong Kong Adolescents*, *Educational Studies*, Dorchester-on-Thames (www.proquest.umi.com).
- Ay, S. T., (2005), *İlköğretim Hayat Bilgisi Öğretiminde Yaratıcı Drama ve Geleneksel Yöntemlerin Öğrenci Başarısı ve Hatırda Tutma Düzeyi Üzerindeki Etkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Black, R.A., (2003), *Kırık Mum Boyalar*, Çeviren: A. Esra Aslan, Nobel Yayınevi, Ankara.
- Bora, E. Ve Alper, Y., (2005), *Sanatsal Yaratıcılık ve Beyin*, Yeni Symposium, Sayı: 43 (1).
- Bowman, R., (2003), *Do Art Tasks Enhance the Clinical Supervision of Counselors-in-Training?*, Northern Virginia Campus Falls Church, Virginia.
- Buzan, T., (2003), *Yaratıcı Zekanın Gücü*, Çeviren: Beyhan Kurt, Epsilon Yayınları, İstanbul.
- Cevher, F.N., (2004), *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 5-6 Yaş Çocukların Akademik Benlik Saygısı Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Craft, A., (2003), *The Limits to Creativity in Education: Dilemmas for the Educator*. *British Journal of Educational Studies*, Vol.51, No.2.
- Çellek, T., (2003), *Sanat ve Bilim Eğitiminde Yaratıcılık*, Pivolka, 2(8), 4-11.

- Çellek, T., (2003), *Yaratıcılığın Eğitimdeki Yeri*, <http://www.amatorceedebiyat.com/tulay/eser.asp?id=3815>, (26.01.2005).
- Çellek, T., (2004), *Yaratıcılık Ve Eğitim Sistemimizdeki Boyutu*, http://www.fotografya.gen.tr/issue-16/goster.php?sayi=16&dosya=temeltasarim_index16.htm, (26.01.2005).
- Çellek, T., (2005), *Geleceğin Şekillenmesi İçin Eğitimde Yaratıcılık*, Netyorum.com, Sayı:165 <http://www.netyorum.com/sayi/165/20051206-14.htm>.
- Çetingöz, D., (2002), *Okul Öncesi Eğitimi Öğretmenliği Öğrencilerinin Yaratıcı Düşünme Becerilerinin Gelişiminin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Davies, T., (2005), *Confidence! Its Role in the Creative Teaching and Learning of Design and Technology*, <http://scholar.lib.vt.edu/ejournals/JTE/v12n1/davies.html>, (26.01.2005).
- Dündar, H., (2003), *İlköğretim Okullarında Öğrenci Yaratıcılığını Geliştirmede Yönetici ve Öğretmen Görüşleri*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Eisenberger, R. Ve Pretz, S.A.J., (1998), *Can the Promise of Reward Increase Creativity?*. Journal of Personality and Social Psychology, Vol.74, No.3.
- Gawain, S., (2002), *Yaşamınızı Yeniden Yaratacak Güç!: Yaratıcı İmgeleme*, Çeviren: Semra Ayanbaşı, Akaşa Yayınları, İstanbul.
- Gezgin, U. B., (2005), *Yaratıcılık: Gizemli Olmayan Bir Etkinlik*, Bilişsel Bilimler El Kitabı Taslağı 10. Bölüm. http://ulas.teori.org/index.php?option=com_content&task=view&id=345&itemid=28, (09.09.2005).
- Hu, W., (2002), *A Scientific Creativity Test for Secondary School Students*, International Journal of Science Education, Vol. 24, No.4.
- Jalongo, M. R., (2005), *The Child's Right to Creative Thought and Expression: A Position Paper of the Association for Childhood Education International*. <http://www.acei.org/creativepp.htm>, (26.01.2005).
- Kenç, M. F., (2001), *Anasınıfı ve İlköğretimin Birinci Sınıflarında Görev Yapmakta olan Öğretmenlerin Yaratıcı Eğitim ve Uygulamaları Konusundaki Görüşleri (Elazığ İli Örneği)*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- May, R., (2003), *Yaratma Cesareti*, Metis Yayınları, İstanbul.
- Murat Açıköğretim Yayınları, (2005), Umut Serisi (Ana Kaynak), 4. Sınıf A Kitabı.

- Osborn, K. ve Haupt, D., (1964), *Creative Activities for Young Children*, The Merrill-Palmer Institute, Michigan.
- Öner, N., (1997), *Türkiye’de Kullanılan Psikolojik Testler: Bir Başvuru Kaynağı*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Özguven, İ. E., (1999), *Psikolojik Testler*, PDREM Yayınları, Ankara.
- Öztürk Ş. A. ve Darıca, N., (2003), “Çocuk Gelişimi ve Okul Öncesi Eğitimi Öğretmenliği, Anaokulu Öğretmenliği ve Okul Öncesi Öğretmenliği Lisans Programlarında Yer Alan Yaratıcılık İle İlgili Derslere İlişkin Görüşler”, Eğitim Araştırmaları, Sayı: 13. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Pakkal, F. U., (2006), *Müziğin Sihri*, İndigo Dergisi, Sayı:10.
- Parker, J. P., (1998), *The Torrance Creative Scholars Program*, Roeper Review 21, No.1.
- Raudsepp, E., (1979), "How Creative Are You?", Personnel Journal, April, s. 218-220.
- Rıza, E.T., (1999), *Yaratıcılığı Geliştirme Teknikleri*, Anadolu Matbaası, İzmir.
- Robinson, K., (2003), *Yaratıcılık: Aklın Sınırlarını Aşmak*, Çeviren: Nihal Geyran Koldaş, Kitap Yayınevi, İstanbul.
- San, İ. Ve Güteryüz, H., (2004), *Yaratıcı Eğitim ve Çoklu Zeka Uygulamaları*, Artım Yayınları, Ankara.
- Selçuk, Z., Güner, N., (2001), *Sınıf İçi Rehberlik Uygulamaları*, Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Solak, A., (2003), *Yaratıcılık İle Denetim Odağı Arasındaki İlişki: İlköğretim Öğrencileri Üzerinde Yapılan Bir Araştırma*, Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı İçin Öngördüğü Proje Çalışması, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Sungur, N., (1997), *Yaratıcı Düşünce*, Evrim Yayınevi, İstanbul.
- Sungur, N., (2001), *Yaratıcı Okul Düşünen Sınıflar*, Evrim Yayınevi, İstanbul.
- Sungur, N., (1988), *Yaratıcı Sorun Çözme Programının Etliliği – EYT Öğrencilerine İlişkin Bir Deneme*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tezci, E., (2002), *Oluşturmacı Öğretim Tasarım Uygulamasının İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Yaratıcılıklarına ve Başarılarına Etkisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

Uzman, E., (2003), *Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Çalışan Öğretmenlerin Yaratıcı Düşünme Becerilerinin Gelişiminin İncelenmesi*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Üstündağ, T., (2002), *Yaratıcılığa Yolculuk*, Pegema Yayıncılık, Ankara.

Yavuzer, H.S.Y., (1994), *Yaratıcılık*, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.

Yavuzer, H., (2003), *Çocuk Psikolojisi*, Remzi Kitabevi, İstanbul.

Yıldız, V., Özkal, N., Çetingöz, D., (2003), “*Okul Öncesi Eğitimi Alan ve Almayan 7-8 Yaş Grubu Çocuklarda Yaratıcı Potansiyelin Değerlendirilmesi*”, Eğitim Araştırmaları, Sayı: 13. Anı Yayıncılık, Ankara.

EKLER

Ek - 1. YARATICILIK AÇISINDAN BİREYİN KENDİSİNİ DEĞERLENDİRMESİ ANKETİ

Yönergeler

Bu anketin amacı, yaratıcılık konusundaki düşüncelerinizi ve konuya yaklaşımınızı belirlemektir. Sunulan önermelerin herhangi bir doğru cevabı yoktur. Sizce doğru olanları içtenlikle cevaplamanız beklenmektedir.

Gülözge GÜLEL

Yaşınız: Cinsiyetiniz: BAYAN BAY

Mezun olduğunuz lise türü:

Meslek Lisesi Lise Süper Lise ve dengi:
 Anadolu Lisesi Fen lisesi

Mezun olduğunuz okullardaki akademik başarılarınızı nasıl değerlendirirsiniz? (Pekiyi, İyi, Orta, Zayıf)

İlkokul: Ortaokul: Lise: Üniversite:

Çocukluğunuzun geçtiği yerleşim birimi:

Köy Kasaba İlçe Şehir Büyük Şehir

Müzik dinler misiniz? Evet Hayır

Tercihiniz ne tür müziklerdir?

Müzik türü ayırımı yapmam Arabesk dinlerim Halk Müziği dinlerim
Pop müzik dinlerim Klasik müzik dinlerim Rock müzik dinlerim

Bir enstrüman çalıyor musunuz? (Okulda çalmayı öğrendiğiniz enstrümanlar dışında onu devam ettirecek nitelikte). Evet Hayır

Sanata yönelik ilginizi nasıl değerlendirirsiniz? (Sanat yapma, katılma ve izleme açısından).(Ör: Resim tiyatro, sinema...).

Oldukça ilgiliyim İlgiliyim Az ilgiliyim İlgisizim

Klasik Edebi eserler ve Felsefi eserler okuma alışkanlığınızı nasıl değerlendirirsiniz?

Bu kitapların dışındakileri okuyamam
 Okumaktan zevk alırım
 Fırsat buldukça okumaya çalışırım
 Okumaktan hoşlanmam

AŞAĞIDAKİ YARGILARIN DOĞRULUĞUNA HANGİ DÜZEYDE KATILDIĞINIZI SEÇENEKLERDEN BİRİNİ - ÖNCE SUNULAN YARGIYA KATILIP KATILMADIĞINIZI- SONRA DA HANGİ DÜZEYDE KATILDIĞINIZI BELİRLEYEREK İŞARETLEYİNİZ..

		Kesinlikle Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Kararsızım	Çoğunlukla Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Bence, cevabını alamayacağımı umduğum soruları sormak boş yere vakit kaybıdır.					
2	Zaman zaman topluluk içinde bazı insanları şaşırtacak kadar değişik düşünceler ortaya atarım.					
3	İnsanlık için yararlı ve özgün bir şeyler yapabileceğime inanıyorum.					
4	Olaylar karşısında kendisinden emin olmayan insanlara karşı saygımı yitiririm.					
5	Yeri geldiğinde bazı şeylere kendimi fazlasıyla kaptırırım.					
6	Bir sorunun çözümüne yaklaştığımda önsezilerime ve doğruluk-yanlışlık hissime güvenirim.					
7	Bir şeyleri biriktirme ile ilgili uğraşları severim.					
8	Eğer şimdiki mesleğim dışında başka iki uğraş arasında seçim yapmam istenseydi, bir şey keşfetmek yerine tıp doktoru olmayı tercih ederdim.					
9	İleri düzeyde estetik duyarlılığa sahibim.					
10	Başkalarına var olan düşüncelerimi kabul ettirmeye çalışmaktan çok, aynı konuda yeni özgün fikirler ortaya çıkarmayı tercih ederim.					
11	Bana göre bilginin kaynağı, içeriğinden daha önemlidir.					
12	Bence başkalarının gösterdiği saygıdan çok, insanın kendine olan saygısı önemlidir.					
13	Beni etkileyici gösteren işleri severim.					
14	İlginç düşünceler ortaya atmak isteyen insanların pratik davranmadığını düşünüyorum.					
15	Bir soruna belirli bir yaklaşım yarar sağlamayınca, yöntemimi rahatlıkla değiştirebilirim.					
16	İlgilerim uğruna mesleğimi değiştireceğime, mesleğim uğruna ilgilerimi daha kolay değiştirebilirim.					
17	Zaman zaman sorunlara çok çabuk çözümler bulabilirim.					
18	Yalnızca bulanık (düzensiz) bir şekilde düşünenlerin metafor (benzetme) ve analizlere başvurduklarını düşünürüm.					

19	Sık sık, pek anlayamadığım ve henüz açıklayamadığım bir sorun üzerinde çalışmaya özen gösteririm.				
20	Başarının yolunun çok çalışmaktan geçtiği inancındayım.				
21	İçimden geçenleri kontrol altında tutmasını bilirim.				
22	Sonucu kesin olmayan ve sezilmesi güç şeylerden hoşlanmam.				
23	Bence, birçok kişinin sorunu, her şeyi çok ciddiye almalarından kaynaklanır.				
24	Ulaşmayı tasarladığım amaçlarım uğruna çabuk elde edebileceğim bir kazanç veya rahatlığı kolaylıkla bir kenara itebilirim.				
25	Yaşamın gizemi bana çekici gelmektedir.				
26	Belirli bir sorunu çözerken her zaman doğru işlemleri takip ettiğim konusunda emin olmaya çalışırım.				
27	Sorun çözmeye adım adım ve mantıklı aşamalarla ilerlemenin en iyi yöntem olduğuna inanırım.				
28	Başkalarının benim hakkımdaki düşünceleri konusunda oldukça fazla kafa yorarım.				
29	Benim için doğru olduğunu düşündüğüm şeyleri yapmak, başkalarının onayını kazanmaktan daha önemlidir.				
30	Güç sorunların çözümüyle bir süre uğraşabilirim.				
31	Çoğunlukla en iyi fikirler, özellikle bir şeyle meşgul olmadığım zamanlar aklıma gelir.				
32	Sorun çözdüğüm zaman, sorunun analiz aşamasında daha hızlı, elde ettiğim bilgiyi sentez etme aşamasında ise daha yavaş çalışırım.				
33	Hayal alemine dalmak, bir çok önemli projemin ortaya çıkmasında etkindir.				
34	Benimle aynı toplumsal sınıf ve aynı meslek grubundan olan insanlarla daha çabuk anlaşırım.				
35	Bence sorun çözmeye önceziler güvenilir rehberlerdir.				
36	Kendimi yetersiz hissedeceğim durumlardan kaçınmaya çalışırım.				
37	“Eğlenceden önce iş” kuralını uygulayan insanlar hoşuma gider.				
38	Kusursuzluk peşinde koşan insanların pek akıllı olmadığı düşüncesindeyim.				
39	Her şeye bir yer bulunması ve her şeyin yerli yerinde olması benim için önemlidir.				
40	Cevabı olmayan sorular sormaktan hoşlanmam.				
41	Hiçbir çıkış yolu olmasa da yeni düşüncelerle dolu olmayı severim.				

42	Bence bir sorunu çözememek, zaman zaman yanlış soruların sorulması yüzündendir.					
43	Bence kişinin yanlışlarını analiz etmesi boşuna zaman kaybıdır.					
44	Yakalanmadığı sürece, her zaman bir dolandırıcının zekasına hayran kalmışımdır.					
45	Sık sık insanların, yolların ve küçük şehirlerin isimleri gibi bazı şeyleri unutma eğilimindeyim.					
46	İyi bir grup üyesi olarak kabul edilmek benim için önemlidir.					
47	Sorumluluk duygusuna sahip bütünüyle güvenilir bir insanım.					
48	Grupla çalışmayı tek başına çalışmaya tercih ederim.					
49	Sık sık sorunların giderilmesi için çalışırım, onları bir kenara atmam.					
50	Bir üniversite profesörü olsaydım, teoriye dayalı dersler yerine, uygulamalı dersler vermeyi tercih ederdim.					

ÖZGEÇMİŞ

- Adı, Soyadı** : Gülözge GÜLEL
- Ana Adı** : Nesrin
- Baba Adı** : Mehmet Ali
- Doğum Yeri ve Tarihi** : Konya 03.07.1980
- Lisans Eğitimi ve Mezuniyet Tarihi** : Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Sınıf Öğretmenliği ABD - 2002
- Çalıştığı Yer ve Adresi** : Pamukkale Üniversitesi
Eğitim Fakültesi / DENİZLİ
- Bildiği Yabancı Dil** : İngilizce (ÜDS - Mart 2006 Puanı 63.75)